Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Öğretim Programının Paydaş Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*

Serdar Erdem

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9047-6819>

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul – TÜRKİYE

Prof. Dr. Mehmet Gürol

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7649-9619>

Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul – TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 12.12.2018

Kabul: 01.01.2020

On-line Yayın: 25.03.2020

Anahtar Kelimeler

Rehberlik

Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi

Program Değerlendirme

Paydaş Görüşleri

8. Sınıf

Araştırma Makalesi

* Bu çalışma, 2018 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen "5. Eğitim Bilimleri Kongresi (asosongres 2018)" nde sözlü bildiri olarak sunulan ve özet kitapçıkta özet bildiri olarak basılan bildiriden üretilmiştir.

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.29025>

Öz

Bu araştırmanın amacı, 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının paydaş görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasının kullanıldığı çalışmada veriler iki farklı veri toplama yöntemi ile toplanmıştır. Öncelikle Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanmış olan Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı üzerinde doküman incelemesi yapılmış ve programın dört temel ögesi olan hedef, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme öğeleri incelenmiştir. Daha sonra programa ilişkin paydaş görüşlerinin toplanması amacıyla sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehber öğretmenleri ile görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca; programın uygulanmasına ilişkin görüşlerin toplanması amacıyla da sınıf rehber öğretmenleri, okul rehber öğretmenleri, 8. sınıf öğrencileri ve 8. sınıf öğrenci velileri ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; programa ilişkin olumlu ve olumsuz görüşlerini bildiren sınıf ve okul rehber öğretmenlerinin görüşlerinin büyük ölçüde örtüştüğü ve olumsuz görüşlerinin ağırlıkta olduğu görülmüştür. Öte yandan Sınıf rehber öğretmenlerinin, okul rehber öğretmenlerinin, öğrencilerin ve velilerin programın uygulamasına ilişkin görüşleri incelendiğinde benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Program paydaşları dersin önemli ve yararlı bir ders olduğunu söylemekle birlikte program uygulamasına ilişkin daha çok olumsuz görüş belirtmişlerdir. Paydaş gruplarındaki öğretmen, öğrenci ve veliler ders saatinin yetersiz olduğunu, sınıf rehber öğretmenlerinin bu ders için yetersiz kalabildiğini, süreçte veli katılımının zayıf olduğunu, programın 8. Sınıfta uygulanıyor olmasını doğru olmadığını, programdaki açıklamaların yetersiz olduğunu, ders için sınıf mevcutlarının yüksek olduğunu, uygulanan testlerin sayısını yetersiz olduğunu ve uygulanan testlerin yararlı olmadığını belirtmişlerdir.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Erdem, S. ve Gürol, M. (2020). Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Öğretim Programının Paydaş Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 79, Spring, p. 1-20.

Evaluation of Guidance and Career Planning Course Curriculum According to Stakeholders' Opinions

Serdar Erdem

Yildiz Technical University, Graduate School of Educational Sciences, Istanbul – TURKEY

Prof. Dr. Mehmet Gürol

Yildiz Technical University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Istanbul –
TURKEY

Article History

Submitted: 12.12.2018

Accepted: 01.01.2020

Published Online: 25.03.2020

Key Words

Guidance

Guidance and Career Planning Course

Curriculum Evaluation

Stakeholder Opinions

8th Grade

Abstract

The aim of this research is to evaluate the 8th Grade Guidance and Career Planning Course Curriculum according to the stakeholders' opinions. In this research in which case study, one of the qualitative research methods, was used, data were collected by two different data collection methods. First of all, a document analysis was conducted on the Guidance and Career Planning Course Curriculum, which was published by the Board of Education and the main components of the curriculum-objectives, content, curriculum experience and evaluation-were examined. Afterwards, class guidance teachers and school counselors were interviewed in order to gather stakeholder opinions on the curriculum. In addition, class guidance teachers, school counselors, 8th grade students and 8th grade students' parents were interviewed in order to gather stakeholder opinions on implementation of the curriculum. According to the results obtained from the research, it was observed that the opinions of the class guidance teachers and school counselors, who reported their positive and negative opinions regarding the program, overlapped to a large extent and their negative opinions were more dominant. On the other hand, similar results were obtained when the opinions of the class guidance teachers, school counselors, students and parents on the implementation of the program were examined. Although the program stakeholders stated that the course was an important and useful lesson, they expressed more negative opinions on the curriculum implementation. The teachers, students and parents in the stakeholder groups stated that the weekly course duration was inadequate, that class guidance teachers were insufficient for this course, that the participation of parents in the process was poor, that 8th grade wasn't suitable for the implementation of the curriculum, that the explanations in the curriculum were insufficient, that the class sizes were big for the implementation, that the number of tests performed was insufficient and that the tests performed were not beneficial.

Research Article

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.29025>

GİRİŞ

Geçmişten günümüze insanlar eğitim aracılığıyla yetişkinlik kazanmış ve doğuştan sahip olmadıkları bilgi ve becerileri eğitim aracılığıyla edinmişlerdir (Rousseau, 2009). İnsanoğlunun yeryüzünde varoluşundan beri varlık gösteren eğitim, günümüzde de bütün medeniyetlerde ve toplumlarda da varlığını sürdürmektedir (Varış, 1991). Ancak pek çok sebepten dolayı eğitimin günümüzdeki amaç ve işlevleri değişmek zorunda kalmıştır (Yeşilyaprak, 2016). Geleneksel eğitim sistemlerinde okulların yalnızca öğrencilerin akademik başarısına odaklandığı, bunun doğal bir sonucu olarak öğrenenlerin bireysel farklılıklarının görmezden gelindiği ve kendini yetiştirmelerine fırsat tanınmadığı bilinmektedir (Çivicioğlu, 2016). Çağdaş eğitim sistemlerinde bu anlayış terk edilirken; bireyin bedensel, duygusal, sosyal yeteneklerinin tümünü kendisi ve içinde yaşadığı toplum için geliştirmesi eğitimin amacı olarak kabul görmeye başlamıştır (Yeşilyaprak, 2016)). Milli Eğitim Temel Kanunu (1973)'nda da çağdaş eğitimin gereği olarak bireyin bir bütün olarak gelişimi vurgulanmış; eğitim sisteminin amacının beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek olduğu belirtilmiştir (METK, 1973).

Çağdaş eğitim yaklaşımıyla gençlerin toplumun sağlıklı ve kendilerini geliştiren bir parçası olmasının amaçlanması, özellikle küçük yaşta öğrenenlere verilecek olan eğitimin rehberlik etme özelliğini gerekli kılmıştır (Taşkaya ve Kurt, 2010). Bu durum, rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerini eğitimin önemli ve ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir (Gökçer, 2012; Sürücü ve Yavuz, 2013). Ayrıca, küreselleşmenin gücünü hissettirmesi ile birlikte ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan değişiklikler rehberlik faaliyetlerinin sosyal ve politik bir araç olarak zorunlu bir hizmet haline gelmesine sebep olmuştur (CEDEFOP, 2008). Günümüzde, yürütülen rehberlik faaliyetleri aracılığıyla öğrencilerin mutlu ve üretken insanlar olabilmeleri amaçlanmaktadır (Yazgünoğlu, 2012). Bunun yanında rehberlik hizmetleriyle öğrenenlere kendilerini ve çevrelerindeki imkanları tanıma fırsatı verilmekte ve kendilerini gerçekleştirebilmeleri için onlara doğru kararlar vermeleri noktasında sistemli bir uzman desteği sunulmaktadır (Kuzgun, 2010).

Endüstrileşme ile birlikte ortaya çıkan rehberlik faaliyetleri 20. yüzyılın başında profesyonel bir disiplin olarak ele alınmaya başlamışken (Berber, 2010), ancak 1950'li yıllardan sonra ülkemizde yer edinebilmiştir (Hıdır, 2010). Rehberlik konusunda 1950 ve 1958 yılları arasında ülkemizde büyük gelişmeler görülürken, 1960'lı yıllardan sonra bu gelişmelerin hızı yavaşlamıştır (Düz, 2012). Ancak bu dönemde de yine rehberlik faaliyetleri açısından bazı adımların atıldığı görülmüştür. 1960-1970 yılları arasında İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, VII. ve VIII. Milli Eğitim Şuralarında alınan kararlar rehberlik hizmetlerinin ortaöğretim kurumlarında yaygınlaşmasında etkili olmuştur (Düz, 2012). 1983 yılına gelindiğinde rehberlik faaliyetleri için büyük bir adım sayılabilecek bir gelişme yaşanmış rehberlik hizmetlerinin merkezi yönetim birimi olarak, Milli Eğitim Bakanlığı çatısı altında Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü kurulmuş ve Rehberlik ve Araştırma Merkezleri bu merkeze bağlanmıştır (Külahoğlu, 2004). 1996 yılında ise daha önce ortaöğretim kurumlarında faaliyetlerine başlayan rehberlik hizmetleri, ilköğretimin sekiz yıla çıkması ile birlikte ilköğretim kurumlarına da girmeye başlamıştır (Bal Bardakçı, 2011). 2001 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin yayınlanması rehberlik hizmetleri açısından bir dönüm noktası olmuş ve rehberlik faaliyetlerin ilköğretim kurumlarında zorunlu hale getirilmiştir (Yeşilyaprak, 2016). Takip eden yıllarda ilköğretim programlarına bazı rehberlik kazanımları eklenmiş (Yazgünoğlu, 2012) ve 2006-2007 eğitim öğretim yılı itibarıyla ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında Sınıf Rehberlik Programları uygulanmaya başlanmıştır (Bal Bardakçı, 2011). Kişisel, eğitsel ve mesleki rehberlik alanlarının temele koyularak hazırlandığı bu programlarda kapsamlı gelişimsel rehberlik yaklaşımı benimsenmiştir (Torunoğlu, 2015). Bu yaklaşımda insanların gelişim dönemleri ve bu dönemlerde deneyimledikleri gelişim görevleri rehberliğin odak noktasını oluşturmuş ve rehberliğin amacı gelişimi desteklemek olmuştur (Nazlı, 2005).

2014 yılına gelindiğinde 2006'da uygulamaya geçirilen İlköğretim Sınıf Rehberlik Programının uygulamadan kaldırılmasına karar verilmiş ve 2015-2016 eğitim öğretim yılı itibarıyla İlköğretim Sınıf Rehberlik Programı yerine Ortaokul Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Öğretim Programı faaliyete geçirilmiştir (TTKB, 2014). Ancak günümüzde uygulanan bu programın uygulaması İlköğretim Sınıf Rehberlik Programının uygulamasından farklıdır. Yeni hazırlanan Ortaokul Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının kazanımları her ne kadar ortaokul öğrencilerini kapsamakta olduğu belirtilse de Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı, daha önce bütün ortaokul sınıflarında uygulanmış olan İlköğretim Sınıf Rehberlik Programından farklı olarak, yalnızca sekizinci sınıf öğrencilerinin zorunlu Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersinde uygulanmaktadır (TTKB, 2017). Kendini tanıyan, gizli güçlerinin farkına varabilen, mesleklerin önemini bilen ve kariyerini planlayabilen bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bu programda kişisel, eğitsel ve mesleki rehberlik alanlarına ilişkin konular ve kazanımlar sunulmuş (TTKB, 2014); örnek etkinlikler önerilmiştir. Bunun yanında 2014 yılında hazırlanan bu Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programında, programın genel amaçları, yapısı, uygulanması ve ölçme- değerlendirme işlemlerine ilişkin bilgi de sunulmuştur.

Görülmektedir ki 60 yılı aşkın süredir ülkemizde profesyonel bir hizmet olarak sunulan rehberlik faaliyetlerinin okullardaki uygulamalarına ilişkin bir dizi değişiklik yapılmıştır. Yapılan bu değişikliklerle öğrencilerin verimli bir şekilde gelişmesine ve kendini gerçekleştirmesine yardımcı olarak rehberlik faaliyetlerinin amacına ulaşması için uygun destekler sağlanmaya çalışılmıştır. Çünkü ilköğretim yıllarını kapsayan bu yıllarda öğrenciler pek çok gelişimsel ve kişisel sorunla karşılaşabilmekte, katıldığı ortamlara uyum sağlamada zorluklar yaşayabilmekte ve bireysel farklılıklar en yüksek düzeyde hissedilebilmektedir (Yazgünoğlu, 2012). Ancak yapılan değişikliklere ve yaşanan gelişmelere rağmen bu kritik dönemde ortaokul öğrencilerine sunulan yardımın eksik kaldığı da bilinmektedir. Okullardaki rehber öğretmen sayısının yetersizliği, benimsenen bir rehberlik anlayışının olmaması ve aile desteğinin yetersizliği gibi pek çok sebep rehberlik faaliyetlerinden beklenen kazanımların elde edilememesine sebep olabilmektedir (Güvenç, 2001). Ayrıca, sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik konusundaki bilgi eksikliklerinin olduğu belirtilmiştir (Konca, 2007) ve hizmetiçi eğitim faaliyetleri sunulmadan bu eksikliklerin giderilemeyeceği de belirtilmiştir (Karakuş, 2008). Bunun yanında rehberlik faaliyetlerinin hazırlanan programlarla ilgili problemlerinin olabileceği de göz ardı edilmemelidir. Rehberlik programları eğitim programlarının bir parçası olduğu (Yazgünoğlu, 2012; Külahoğlu, 2004; Varış, 1998); bu nedenle, eğitim ve rehberlik programlarından kaynaklanan sorunların öğretimin niteliğini etkilediği gibi rehberlik hizmetlerinin niteliğini etkileyeceği unutulmamalıdır. Rehberlik programlarındaki eksikliklerin ve yanlışlıkların saptanabilmesi için rehberlik programlarının değerlendirilmesi yapılmalı (Çivicioğlu, 2016) ve değerlendirmeden elde edilen veriler rehberlik programının geliştirilmesi aşamasında programı geliştirenler tarafından dikkate alınmalıdır (Kuzgun, 2010). Böylelikle rehberlik faaliyetlerinde program kaynaklı eksiklikler giderilebilecek, böylelikle yaşanan problemlerin etkisi azalabilecek ve rehberlik hizmetinin niteliğinde bir artış olacaktır.

Ülkemizde yapılan çalışmalara bakıldığında, rehberlik programlarına ilişkin değerlendirmelere daha az zaman ayrıldığı görülmektedir. Özellikle 2015-2016 öğretim yılı itibarıyla okutulmaya başlanan Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi için hazırlanan öğretim programının değerlendirilmesi konusunda literatürde büyük bir eksikliğin olduğu söylenebilir. Bu eksikliğin giderilmesi amacıyla bu çalışmanın konusu 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersinin ve Öğretim Programının değerlendirmesi olarak belirlenmiştir. Yapılan çalışmayla, bireylere kendilerini tanıma, kabul etme ve geliştirme fırsatı vererek gerekli yeterlilikleri kazanmalarında yardımcı olan rehberlik hizmetlerinin (Yeşilyaprak, 2016) ortaokul kademesindeki programı paydaşları tarafından değerlendirilmiş; programın güçlü ve zayıf yönleri ortaya koyulmuştur. Böylelikle, rehberlik programlarının değerlendirme çalışmaları ile ilgili literatürdeki bir eksiklik giderilmeye çalışılmıştır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Öğretim Programının paydaş görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Bu amaçtan hareketle araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır.

- 1- 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının öğeleri nelerdir?
- 2- 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programına ilişkin;
 - a) sınıf rehber öğretmenlerinin,
 - b) okul rehber öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
- 3- 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının uygulamasına ilişkin;
 - a) sınıf rehber öğretmenlerinin
 - b) okul rehber öğretmenlerinin
 - c) 8. sınıf öğrencilerinin,
 - d) 8. sınıf öğrenci velilerinin görüşleri ve önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının incelenmesi, programın ve uygulamasının paydaş görüşlerine göre değerlendirilmesinin amaçlandığı bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışmaları güncel olguların kendi doğal ortamında incelendiği ve olguların içinde bulunduğu bağlama ilişkin derinlemesine araştırma yapılabilen ve çoklu veri toplama yöntemlerinin kullanılabildiği araştırma yöntemleridir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada da 2015-2016 eğitim öğretim yılı itibarıyla ortaokullarda uygulamaya konulan 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı ve bu programın uygulaması detaylı olarak incelenmiştir. Bu nedenle bu araştırmada birden fazla veri toplama yöntemi kullanılmıştır. 1. araştırma problemine ilişkin sonuçlara ulaşabilmek için doküman incelemesi yapılmış, 2. ve 3. araştırma problemlerine ilişkin sonuçlara ulaşabilmek için ise görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul Pendik'teki bir ortaokulda görev yapan 2 okul rehber öğretmeni, 4

sekizinci sınıf rehber öğretmeni ile aynı okulda öğrenim görmekte olan 6 sekizinci sınıf öğrencisi ve 4 sekizinci sınıf öğrenci velisi oluşturmuştur. Öğretmenlerle yapılacak görüşmeler için herhangi bir örneklem tayini yapılmazken, öğrenci ve öğrenci velileri ile yapılacak öğrencilerin seçiminde uygun örneklem yöntemi kullanılmıştır. Uygun örneklemde araştırmacıya en yakın ve erişilmesi en kolay olan kişiler örneklem dahil edilerek araştırmaya hız kazandırılmaktadır (Patton, 1990). Bu araştırmada da sekizinci sınıf öğrencileri ve öğrenci velileri arasından erişilmesi en kolay olanlar araştırmaya dahil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmanın 1. problemi için doküman incelemesi yöntemi kullanılarak 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı analiz edilmiştir. Araştırmanın 2. ve 3. problemleri için ise veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Okul rehber öğretmenlerinin ve sınıf rehber öğretmenlerinin 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programına ilişkin görüşlerinin alınabilmesi için öğretmenlere programın öğeleri ve genel işleyişi hakkında sorular sorulurken; programın uygulanmasına ilişkin görüşlerinin toplanabilmesi için okul rehber öğretmenleri, sınıf rehber öğretmenleri, öğrencilere velilere dersin uygulanışına ilişkin sorular yöneltilmiştir. Hazırlanan görüşme formları araştırmacılar dışındaki iki farklı araştırmacı tarafından okunarak gerekli düzeltmeler yapılmış. Son hali verilmeden önce uzman görüşüne başvurulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının doküman incelemesinden elde edilen veriler programda var olan başlıklar kullanılarak sunulmuştur. 2. ve 3. probleme ilişkin görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi için ise nitel araştırmalarda sıklıkla karşılaşılan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde öncelikle araştırmalardan elde edilen veriler bölümlere ayrılarak kavramsal olarak kodlanır, daha sonra oluşturulan kodlar için uygun temalar belirlenir, bir sonraki adımda kodlar ve temalar çerçevesinde veriler düzenlenir ve tanımlanır, son olarak da elde edilen bulgular yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada da içerik analizinin bu aşamaları takip edilerek öncelikle kodlar ve kategoriler oluşturulmuş, daha sonra da veriler bu kod ve kategorilere uygun olarak düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. Kod ve kategoriler belirlenmesi aşamasında araştırmacıların dışında iki farklı araştırmacının bulguları kod ve kategoriler açısından incelemesi sağlanarak araştırmanın iç geçerliği desteklenmeye çalışılmıştır. Bulguların yorumlanması aşamasında ayrıca alıntılara da yer verilmiştir. Alıntı yapılırken verilerin gizliliği açısından yalnızca görüşü sunulan çalışma grubunun baş harfleri verilmiştir (SRÖ: Sınıf Rehber Öğretmeni, ORÖ: Okul Rehber Öğretmeni, Ö: Öğrenci, V: Veli).

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma verilerinden elde edilen ve araştırma problemlerine ilişkin bulgular ve yorumlar sunulacaktır.

1. Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının incelenmesinin, programın ve uygulamasının paydaş görüşlerine göre değerlendirilmesinin amaçlandığı bu araştırmada ilk olarak "8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının öğeleri nelerdir?" sorusuna cevap aranmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı incelenmiş ve programın öğeleri "Hedef, İçerik, Eğitim Durumları ve Değerlendirme" başlıkları altında sunulmuştur.

a) 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Hedefler Ögesi

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan programda, programın vizyonu, genel amaçları ve kazanımları açıkça belirtilmiştir. Programın vizyonu; "Kendini tanıyan, gizil güçlerini fark eden, toplumda mesleklerin önemini bilen ve kariyerini planlayan bireyler yetiştirmektir (TTKB, 2014)." Bu program vizyonu temelinde geliştirilen programın genel amaçlarına göre ise 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı'nı tamamlayan öğrencilerin;

1. Kendi gizil güçlerini keşfeden,
2. Alacağı eğitimin gelişimine ve yaşamına katkısını bilen,
3. Yaşamı planlamanın önemini bilen,
4. Geleceğe yönelik planlama yapma becerisini kazanmış,
5. Kendi kariyer yaşamına ilişkin alternatifleri değerlendirebilen,
6. Mesleklerin yaşamdaki yeri ve önemini kavramış,
7. Her mesleğin toplumda önemli ve değerli olduğunu bilen,
8. Çevresindeki olanakları değerlendirebilen bireyler olmaları beklenmektedir (TTKB, 2014).

Programın vizyonundan ve genel hedeflerinden de anlaşılacağı gibi program öğrencilere kişisel, mesleki ve eğitsel konularda destek sunmak içi hazırlanmıştır. Bu nedenle kazanımların ve programın diğer öğelerinin belirlenmesinde de bu üç rehberlik hizmet alanının ve programın genel hedeflerinin dikkate alındığı görülmektedir.

Program kazanımları incelendiğinde ise 5 farklı konu alanında toplam 44 kazanımla karşılaşılmaktadır. Program kazanımları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Kazanımları

Konu Alanı	Kazanımlar
Kendini Tanıma (9 Kazanım)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ergenlik döneminin bedeninde, duygularında ve düşüncelerinde oluşturduğu etkileri sıralar. 2. Bedensel ve duygusal değişimlerin ergenlik döneminin doğal bir parçası olduğunu fark eder. 3. Yetenek, ilgi, değer kavramını açıklar. 4. Değerlerle ilgileri ayırt eder. 5. Kendi yetenek, ilgi ve değerlerini fark eder 6. Bireysel özelliklerini tanımaya istekli olur. 7. Güçlü ve zayıf yönlerini listeler. 8. Bireysel özelliklerin toplumda üstlendiği rollere etkisini kavrar. 9. Bireysel farklılıklarını ve özelliklerini değerlendirir.
Güvenli ve Sağlıklı Yaşam (6 Kazanım)	<ol style="list-style-type: none"> 10. Zararlı alışkanlıkların duygusal ve bedensel yönden insan hayatına etkilerini fark eder. 11. Kendini zararlı alışkanlıklardan korur. 12. Güvenli ve sağlıklı hayat için gerekli alışkanlıkları edinir. 13. Stresin nedenlerini ve belirtilerini açıklar. 14. Stres durumlarında kullandığı tepkileri etkililiği açısından değerlendirir. 15. Stresle başa çıkmada uygun yöntemler kullanır.
Eğitim Yaşamı (6 Kazanım)	<ol style="list-style-type: none"> 16. Kendi öğrenme stilini belirler. 17. Okuldaki görev ve sorumluluklarını yerine getirir. 18. Okul başarısını arttırmak için planlı çalışmaya özen gösterir. 19. Sınav kaygısının performansına etkisini kavrar. 20. Sınav kaygısıyla baş etme yollarını açıklar. 21. Sınav kaygısı yaşadığında gerekli yardım almaya istekli olur.
Meslekleri Tanıma (14 Kazanım)	<ol style="list-style-type: none"> 22. İş, meslek, uğraş ve kariyer kavramlarını tanımlar. 23. Meslek sahibi olmanın önemini açıklar. 24. Üst öğrenim kurumlarına geçiş sistemini araştırır. 25. Ortaöğretim program türleri hakkında bilgi toplar. 26. İlgi, yetenek ve değerlerin ortaöğretim program türü seçimindeki rolünü fark eder. 27. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitimin neler olduğunu kavrar. 28. İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği bireysel özelliklerin neler olduğunu kavrar. 29. Ortaöğretim program türü seçiminde ailesinin ve çevresinin beklentileriyle kendi beklentilerini ayırt eder. 30. İlgi duyduğu mesleklerle bireysel özelliklerinin ortak noktalarını belirler. 31. Eğitimini sürdüreceği ortaöğretim program türünün meslek seçimine etkisini fark eder. 32. Meslekler hakkında bilgi toplayacağı kaynakları fark eder. 33. Meslekler hakkında bilgi toplar. 34. Her mesleğin toplum yaşamındaki önemini fark eder. 35. Mesleklerin uzun vadede istihdam olanaklarını değerlendirir.
Kariyer Planlama (9 Kazanım)	<ol style="list-style-type: none"> 36. Günlük yaşamında olumlu iletişim kurmanın önemini açıklar. 37. Kendini tanıtmada öz geçmişin önemini fark eder. 38. Öz geçmişini yazar. 39. Kariyer planlama basamaklarını açıklar. 40. Bireysel kariyer planlama dosyası hazırlar. 41. Ortaöğretim tercihlerini kariyer dosyasındaki verilerden yararlanarak belirler. 42. Kariyer planlamanın gelişim dönemlerinde farklılık gösterebileceğini fark eder. 43. Mevcut kariyer hedeflerinin gerçekleştirilmesini değerlendirir. 44. Kariyer planlamada alternatifleri değerlendirir.

Tablo 1’e göre “Kendini Tanıma” konu alanındaki kazanımların, ergenlik döneminde yaşanan değişimler; bu dönemin kişiler üzerindeki etkileri; öğrencilerin yetenek, ilgi, değerlerini ve farklılıklarını tanıması ve bireyin güçlü ve

zayıf yönlerini tanıması ile ilgili olduğu görülmektedir. “Güvenli ve Sağlıklı Yaşam” konu alanındaki kazanımlar, zararlı alışkanlıkların olumsuz etkileri ve bu alışkanlıklardan korunma; güvenli ve sağlıklı yaşam; stres kaynakları ve stresle başa çıkma yöntemleri ile ilgilidir. “Eğitim Yaşamı” konu alanındaki kazanımlar, öğrenme stilleri ve başarıyı artırma yolları; öğrenci görev ve sorumlulukları; sınav kaygısı ve kaygıyla başa çıkma yolları ile ilgilidir. “Meslekleri Tanıma” konu alanı kazanımları, meslekler; meslek seçimi; meslek sahibi olmanın önemi ilgilerin meslek seçimindeki etkisi, ortaöğretim ve program türleri ile ilgilidir. “Kariyer Planlama” konu alanı kazanımlarının ise olumlu iletişim; özgeçmişin önemi ve özgeçmiş hazırlama; kariyer planlama ve kariyer planlama dosyası oluşturma ile ilgili olduğu görülmektedir. Tablo 1’de görüldüğü gibi kazanım sayıları arasında farklılıklar mevcuttur. Kazanım sayıları dikkate alındığında “Meslekleri Tanıma”nın programda ağırlığı en yüksek olan konu alanı olduğu görülmekte ve bu konu alanını Kariyer Planlama, Kendini Tanıma, Eğitim Yaşamı, Güvenli ve Sağlıklı Yaşam konu alanları takip etmektedir.

b) 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının İçerik Ögesi

Rehberlik ve kariyer planlama dersi ortaokul 8. Sınıf düzeyinde haftada bir saat okutulan bir derstir. Tablo 2’de Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının konuları ve ilgili oldukları PDR hizmet alanları verilmiştir.

Tablo 2. Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Konu Alanları ve RPD Hizmet Alanları

Tablo 2’de görüldüğü gibi Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi 3 RPD hizmet alanının altında yer alan 5 konudan oluşmaktadır. “Güvenli ve Sağlıklı Yaşam” konusu kişisel rehberlik alanı, “Eğitim Yaşamı” konusu eğitsel rehberlik alanı, “Kariyer Planlama” ve “Meslekleri Tanıma” konuları mesleki rehberlik alanı, “Kendini Tanıma” konusu ise her üç rehberlik alanı ile ilgilidir. Bu konu alanların programdaki sıralanışı şöyledir;

1. Kendini Tanıma
2. Güvenli ve Sağlıklı Yaşam
3. Eğitim Yaşamı
4. Meslekleri Tanıma
5. Kariyer Planlama

Daha önce programın hedeflerinde de bahsedildiği gibi “Mesleki Rehberlik” hizmet alanı altındaki “Meslekleri Tanıma”, “Kariyer Planlama” ve “Kendini Tanıma” konuları kazanım sayıları açısından programın önemli bir bölümünü

oluşturmaktadır. “Eğitim Yaşamı” ve “Güvenli ve Sağlıklı Yaşam” konularının ağırlığı ise diğer üç konu alanına göre daha azdır.

c) 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Eğitim Durumları Ögesi

8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programında “Programın Uygulanması” ve “Konular ve Kazanımlar” başlıkları altında programın hedeflere ulaşmak için nasıl uygulanması gerektiğine ilişkin bazı açıklamalarda bulunulmuştur. “Programın Uygulanması” başlığı altında uygulama ilkeleri niteliğinde 16 madde sunulmuştur. Bu maddeler incelendiğinde dersin kazanımlarına, genel uygulamasına, kullanılabilecek yöntem, teknik, materyallere ve değerlendirme sürecine ilişkin açıklamaların olduğu görülmektedir.

Yapılan açıklamalarda ilk olarak “Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi” nin sekizinci sınıf kademesinde haftalık bir saat olarak şube rehber öğretmeni tarafından okutulacağı belirtilmiştir. Daha sonra konular işlenirken ve kazanımlar ölçülürken bireysel farklılıkların, yetenek, ilgi ve değerlerin öğretmenler tarafından dikkate alınması gerektiği, ders yürütülürken şube rehber öğretmenlerinin okul yönetimi, rehber öğretmen ve veliyle iş birliği yapması gerektiği, yakın çevredeki olanakların kullanılması gerektiği ve kazanımların işlenişinde belirli bir sıralamaya bağlı kalmadan bir bütünlük içerisinde ilerlenmesi gerektiği dile getirilmiştir. Ayrıca program uygulanırken rol oynama, sınıf içinde proje çalışmaları, küçük grup çalışmaları, problem çözme, bireysel çalışma, beyin fırtınası, gösteri, gezi-gözlem, soru-cevap, benzetim, ikili ve grup çalışması, eğitsel oyunlar dosyası gibi yöntem ve tekniklerin kullanılabileceği; mesleki rehberlik amacıyla da eğitim kurumları ve işyeri ziyaretleri yapılabileceği; kariyer planlama dosyaları ve özgeçmiş hazırlatabileceği belirtilmiştir.

8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programında “Programın Uygulanması” başlığı altında verilen uygulama ilkelerinin yanında, konu alanlarına ilişkin kazanımlar tablosunda da uygulamaya ilişkin bazı açıklamalar yapılmıştır. Yapılan bu açıklamalarda her bir konu alanına özel olarak kazanımlara ulaşmak için programın uygulanmasına yönelik öneriler, seçenekler, yardım alınabilecek kaynaklar sunulmuştur. Sunulan bu açıklamaların da “Programın Uygulanması” bölümündeki uygulama ilkelerine göre daha kapsamlı olduğu görülmektedir. Bu yönüyle uygulamaya ilişkin açıklamaların, dersin kazanımlarına ulaşabilmek için şube rehber öğretmenlerine kılavuzluk etmektedir.

d) 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Değerlendirme Ögesi

8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının “Ölçme ve Değerlendirme” bölümünde programın değerlendirme ögesine ilişkin açıklamalar yapılmıştır. Bu bölümde programda yer alan kazanımların gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi için ölçme ve değerlendirmeni yapılması gerektiği belirtilmiş ve ölçme değerlendirme sürecine ilişkin öneriler sunulmuştur. Bu önerilerden ilki öğrencilerin hem bilişsel hem de duyuşsal öğrenmelerinin ölçülebilmesi için uygun araçların kullanılmasıdır. Çünkü “Rehberlik ve Kariyer Planlama” dersi bilişsel ve duyuşsal öğrenmeleri kapsamaktadır. Programdaki diğer öneri ise test tekniklerinin (ölçekler, envanterler vb.) ve test dışı tekniklerinin (gözlem, görüşme, günlük tutma) işe koşulmasıdır. Öğrencilerin ilgileri, tutumları ve değerleri ile ilgili bilgilere ulaşmak için uygulanan ölçek ve envanterlerin, günlüklerin, öz-değerlendirmelerin, öğretmen ve aile gözlemlerinin kullanılması programın ölçme ve değerlendirmeye ilişkin bir diğer önerisidir.

Programın ölçme değerlendirmeye ilişkin önerilerinden anlaşılmaktadır ki Rehberlik ve Kariyer Planlama dersinin amacına ulaşp ulaşmadığının anlaşılması için bilişsel ve duyuşsal kazanımları ölçen çeşitli yöntemlerle ilgili pek çok kaynaktan veri elde edilmesi doğru olacaktır.

2. Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

Sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehber öğretmenlerinin 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programına ilişkin görüşleri bu bölümde sunulmuştur.

a) Sınıf Rehber Öğretmenlerinin 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programına İlişkin Görüşleri

Bu bölümde çalışmanın yapıldığı okulda Rehberlik ve Kariyer Planlama dersini yürüten 4 sınıf rehber öğretmeni ile 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı konusunda yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular verilmiştir.

1- Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Hedef Ögesine İlişkin Görüşleri

Rehberlik ve Kariyer Planlama dersini yürüten 4 sınıf rehber öğretmenin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının hedefleri ve kazanımları konusundaki görüşleri Tablo 3’te özetlenmiştir.

Tablo 3. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Hedef ve Kazanımlara İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	
Olumlu Görüş	Hedef ve kazanımlar gerçekleştirilebilir.	SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-3, SRÖ-4
	Hedef ve kazanımlar birbiri ile uyumlu.	SRÖ-1, SRÖ-4
	Hedef ve kazanımlar öğrenci seviyesine uygun.	SRÖ-3
	Kazanımların işlenme sırası esnek.	SRÖ-3
Olumsuz Görüş	Hedef ve kazanımlar seviyeye uygun değil.	SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-4
	Kazanımların sayısı çok fazla.	SRÖ-3

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin olumlu görüş belirtirken, hedef ve kazanımların gerçekleştirilebilir olduğunu (SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-3, SRÖ-4), hedef ve kazanımların birbiri ile uyumlu olduğunu (SRÖ-1, SRÖ-4), hedef ve kazanımların öğrenci seviyesine uygun olduğunu (SRÖ-3) ve kazanımların işlenme sırasının esnek olmasının öğretmene kendi dersini ihtiyaca göre sürdürme fırsatı verdiğini (SRÖ-3) ifade ettikleri görülmektedir.

“Programın genel amaçlarına bakarsak kazanımlarla uygun olduğu söylenebilir. Ayrıca bu amaç ve kazanımların gerçekleştirilebilir olduğunu düşünüyorum” (SRÖ-1)

“Bence çoğu hedef gerçekleştirilebilir...” (SRÖ-2)

“Yeni bir okul seviyesine gelmiş öğrenciler için olması gereken kazanımlar var... Birçok kazanım gerçekleştirilebilir durumda. Ve bana göre kazanımların işlenme sırasının olmaması ve bu sırayı sınıfların ihtiyaçlarını en iyi bilen öğretmenlerin oluşturabilmesi çok büyük bir avantaj.” (SRÖ-3)

“Programdaki hedeflerin kazanıma dönüşeceğini düşünüyorum. Özellikle öğrencilerin kendilerini tanımaları konusundaki hedefler... Programın genel hedefleri ile kazanımları inceleyecek olursam bana göre uyum var. Kazanımlara karşılık gelen hedefler mevcut.”

Tablo 3’e göre görüşme yapılan 3 öğretmen (SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-4) ise bir meslektaşlarının (SRÖ-3) aksine hedef ve kazanımların seviyeye uygun olmadığını söylemiştir. Yine 1 öğretmen (SRÖ-3) kazanımların sayısının çok fazla olduğunu belirterek Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi programının kazanımları konusunda olumsuz görüş belirtmiştir.

“...bence bazı kazanımların daha önceki yıllarda kazandırılması gerekiyor. Örneğin kişisel rehberlik alanında bireyin kendini tanımaya yönelik farkındalıkların kazandırılması, meslek, iş ve kariyer kavramlarının edindirilmesi gibi...” (SRÖ-1)

“Kazanımların bir kısmı 8. Sınıf için düzeye uygunluk kriterine uymuyor. Mesela; ‘Kendi öğrenme stilini belirler’ kazanımı 8 yıldır öğrenci olan biri için çok geç kalmış bir kazanım.” (SRÖ-2)

“Bir saatlik bir ders için bu kadar kazanımın işlenmesi çok zor. Bu kadar kazanıma gerek olmadığını düşünüyorum. Daha az kazanımla hedeflere daha kolay odaklanılabilir.” (SRÖ-3)

“Programda belirtilen kazanımlarda şöyle bir sorun var: Bazıları geç kalmış kazanımlar bazıları için ise çok erken. Eğitsel rehberlikle ilgili kazanımların geç kalmış hedefler olduğunu düşünüyorum. Öte yandan kariyer planlama ile kazanımlar için ise bana göre çok erken.”

2- Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının İçerik Ögesine İlişkin Görüşleri

Sınıf rehber öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının içeriğine ilişkin görüşleri Tablo 4’te özetlenmiştir.

Tablo 4. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin İçeriğe İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	
Olumlu Görüş	Program içeriği ve hedefler birbiriyle uyumlu.	SRÖ-1, SRÖ-3
	Program içeriğindeki konular öğrenciler için gerekli.	SRÖ-2
	Programın içeriği öğrenci düzeyine uygun.	SRÖ-2
Olumsuz Görüş	İçerik çok yoğun.	SRÖ-3
	Kişisel rehberlik alanına yeterli ağırlık verilmemiş.	SRÖ-1, SRÖ-2
	Mesleki rehberlik alanına çok fazla ağırlık verilmiş.	SRÖ-3, SRÖ-4

Tablo 4’de görüldüğü gibi öğretmenler programın içeriğine ilişkin olumlu görüş belirtirken program içeriği ile hedeflerin birbirine uyumlu olduğunu (SRÖ-1, SRÖ-3), program içeriğindeki konuların öğrenciler için gerekli (SRÖ-2) ve öğrenci düzeyine uygun (SRÖ-2) olduğunu belirtmişlerdir.

“Programdaki konular ve kazanımları incelediğimde birbirleriyle uyumlu olduğunu görüyorum. Her beş konu alanına ait kazanımlar tek tek verilmiş. İçerikte kazanımlar açısından eksik olduğunu düşünüyorum.” (SRÖ-1)

"İçerikteki her konu öğrenciler için gerekli. Kendini tanıma, güvenli yaşam, eğitim hayatı, meslekleri tanıma ve kariyer planlama... bu konuların hepsi rehberlik faaliyetleri kapsamında öğrencilere sunulmalı. Ayrıca bu içerik sınav dönemindeki öğrencilerimizin seviyesi için de oldukça uygun." (SRÖ-2)

"İçerik ve hedefler büyük bir kısımda uyumlular." (SRÖ-3)

Öğretmenler programın içeriğine ilişkin olumsuz görüş belirtirken ise program içeriğinin çok yoğun olduğunu (SRÖ-3), kişisel rehberlik alanına yeterince ağırlık verilmediğini (SRÖ-1, SRÖ-2), mesleki rehberlik konularının çok yoğun olduğunu (SRÖ-3, SRÖ-4) söylemiştir.

"Programın içeriği öğrencilerin ergenlik döneminde olduğunu biraz gözardı etmiş. Eğer rehberliğin amacı her yönüyle sağlıklı bireyler yetiştirmekse 8. Sınıflar için hazırlanan bu programda dönemin fiziksel, psikolojik ve sosyal değişimlerine daha fazla yer verilmesi gerekirdi." (SRÖ-1)

"Bana göre bu düzeydeki öğrenciler için en önemli rehberlik faaliyeti öğrenciyi kendini tanıtmak. Ancak programdaki kazanım ve içerik düzenlemesinde kişisel rehberlik alanına diğer alanlara göre daha az yer verilmiş." (SRÖ-2)

"İçerik çok yoğun. Bir konu alanı için bu kadar kazanımın verilmesi bence doğru değil çünkü zaten bu ders haftada bir saat. Bir de mesleki rehberlik alanı üzerinde çok fazla durulmuş. Programda en çok mesleki rehberlik konuları var. Bu dönemde daha çok eğitsel rehberlik olması gerekmez mi?" (SRÖ-3)

"Hedef ve kazanımlar için de söyledim. Mesleki rehberlik ve kariyer planlama çok ağırlıkta. Bence minimum düzeyde olması bile yeterli."

3- Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Eğitim Durumları Ögesine İlişkin Görüşleri

Sınıf rehber öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının eğitim durumları ögesine ilişkin görüşleri Tablo 5'te özetlenmiştir.

Tablo 5. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar
Olumlu	Önerilen etkinlikler öğrenci seviyesine uygun. SRÖ-1
Görüş	Uygulama sürecine ilişkin açıklamalar yeterli. SRÖ-1
Olumsuz	Uygulamaya ilişkin açıklamalar yetersiz. SRÖ-2, SRÖ-3, SRÖ-4
Görüş	Ders saatleri önerilen yöntem ve teknikler için yetersiz. SRÖ-2, SRÖ-4
	Hedef ve uygulama süreçleri arasında ilişki yok. SRÖ-3

Tablo 5'de görüldüğü gibi öğretmenlerden biri (SRÖ-1) programın eğitim durumları ögesine ilişkin yalnızca olumlu görüş belirtirken diğer üçü (SRÖ-2, SRÖ-3) yalnızca olumsuz görüş belirtmiştir. Programın eğitim durumları ögesine ilişkin olumlu görüş belirtilirken uygulama süreçlerinin öğrenciler için uygun olduğu (SRÖ-1) ve uygulama sürecine ilişkin açıklamaların yeterli olduğu (SRÖ-1) ifade edilmiştir

"Ben uygulama süreçlerini öğrenci düzeyine uygun buldum. Ve neyi nasıl yapacağımız güzel açıklanmış... Özellikle proje çalışmaları, gösteri, gezi-gözlem, benzetim ve eğitsel oyunlar öğrencileri kazanımlara ulaştırmada etkili olabilir. Ama uyguluyor muyum...?" (SRÖ-1)

Programın eğitim durumları ögesine ilişkin olumsuz görüş belirtilirken ise uygulamaya ilişkin açıklamaların yetersiz olduğu (SRÖ-2, SRÖ-3, SRÖ-4), ders saatlerinin önerilen yöntem-teknikleri uygulamak için yetersiz olduğu (SRÖ-2, SRÖ-4), hedefler ve uygulama süreçleri arasında ilişkinin olmadığı (SRÖ-3) dile getirilmiştir.

"Programda bize önerilen yöntem ve teknikler teorik olarak iyi de haftada 1 saat olan bir derste benim o yöntem ve teknikleri kullanmam çok mümkün olmuyor... Ayrıca bence açıklamalar oldukça genel, ...yeterince detaylı değil. Bize hedeflere götürecek daha ayrıntılı açıklamalar gerekiyor." (SRÖ-2)

"Uygulamayla ilgili olan açıklamalar yetersiz ve bence hedeflere ulaştıracak öneriler yok. Sadece kazanım ve içeriğin birbiriyle uyumlu olması yetmez. Uygulama önerilerinin de bize hedeflere ulaşmak için kılavuzluk etmesi gerekir." (SRÖ-3)

"Bir kere bu programda açıklamalar çok yetersiz. Ben hangi hedefi gerçekleştirmek için hangi etkinliği kullanacağımı bile bilmiyorum. Zaten uzman da değiliz. Hep birşeyler eksik kalıyor. Ayrıca bir ders saati önerilen birkaç yöntemin uygulanması içim yetersiz kalıyor." (SRÖ-4)

4- Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Değerlendirme Ögesine İlişkin Görüşler

Sınıf rehber öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri Tablo 6'da özetlenmiştir.

Tablo 6. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Değerlendirmeye İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	
Olumlu	Ölçme-değerlendirme etkinlikleri uygun.	SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-3
Görüş	Duyuşsal alana ilişkin ölçüm önerileri gerekli.	SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-4
	Ölçme-değerlendirmede farklı katılımcılara yer veriliyor.	SRÖ-1
Olumsuz	Sınıf rehber öğretmenleri ölçme-değerlendirme konusunda yetersiz.	SRÖ-2, SRÖ-4
Görüş	Farklı ölçüm teknikleri ile elde edilen sonuçların tutarsızlığı	SRÖ-2
	Alternatif değerlendirme yöntemleri zaman alıcı.	SRÖ-3

Tablo 6’da görüldüğü gibi öğretmenlerden biri (SRÖ-1) programın değerlendirme ögesine ilişkin yalnızca olumlu görüş belirtirken diğer üçü (SRÖ-2, SRÖ-3, SRÖ-4) hem olumlu hem de olumsuz görüş belirtmiştir. Öğretmenler programın değerlendirme ögesine ilişkin olumlu görüş belirtirken ölçme-değerlendirme etkinliklerinin hedeflere ulaşılma durumunu göstermesi açısından uygun olduğunu (SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-3), duyuşsal alana ilişkin ölçüm önerilerinin olmasının gerekli olduğunu (SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-4) ve ölçme-değerlendirme etkinliklerinde farklı katılımcıların yer almasının doğru olduğunu (SRÖ-1) ifade etmişlerdir.

“Ölçme-değerlendirme etkinliklerinin hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını göstermesi açısından uygun olduğunu düşünüyorum. Çünkü “şu kazanımı da nasıl ölçeriz?” sorusuna cevap bulamama gibi bir durum söz konusu değil. Ayrıca rehberlik alanında duyuşsal özelliklerin ön plana çıkması duyuşsal ölçümleri de gerekli kılar. Program da bu da var. Bir de bu dersin ölçme-değerlendirme etkinlikleri için farklı kaynaklardan veri toplanılmasının önerilmesi çok doğru bir karar olmuş...” (SRÖ-1)

“Programdaki ölçme ve değerlendirme bölümündeki açıklamalar gösteriyor ki beklenen kazanımlar önerilen etkinliklerle ölçülebilir... Duyuşsal alana ilişkin açıklamaların olması da avantaj, çünkü bu ders daha çok duyuşsal alan öğrenmelerini kapsıyor.” (SRÖ-2)

“Ölçme-değerlendirme etkinlikleriyle programın hedefleri birbirine uygun. Her bir kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediği programdaki ölçme-değerlendirme önerileriyle saptanabilir.” (SRÖ-3)

“Dersin adı rehberlik olunca duyuşsal alan olmazsa olmaz. Bu nedenle programda duyuşsal alana ilişkin ölçümlerin önerilmesi bir avantaj.” (SRÖ-4)

Öğretmenler programın değerlendirme ögesine ilişkin olumsuz görüş belirtirken ise sınıf rehber öğretmenlerini ölçme-değerlendirme konusunda yetersiz olduğunu (SRÖ-2, SRÖ-4), farklı ölçüm teknikleri ile elde edilen sonuçların tutarsız olduğunu (SRÖ-2) ve alternatif değerlendirme yöntemlerinin zaman alıcı olduğunu (SRÖ-3) söylemişlerdir.

“Bazen öğrencinin duyuşsal alanla ilgili cevapladığı ölçekten aldığı puanla aynı alanı ölçen bir gözlemin sonuçları çelişebiliyor. Bu durumda teknik bir sıkıntı var demektir. Bence en büyük sorun pek çok sınıf rehber öğretmenin ölçme-değerlendirme konusunda çok zayıf olması” (SRÖ-2)

“Gözlem gibi bazı alternatif ölçme tekniklerinin kullanılması uzun zaman gerektirebiliyor. Bir davranış değişikliği için bile öğrencileri haftalarca gözlemlemeniz gerekebilir. Bu da kalabalık sınıflar için pek mümkün değil.” (SRÖ-3)

“Şöyle bir problem var. Ben rehberlik alanında uzman olmadığım için bazı testlerin değerlendirilmesinde eksik kalabilirim. Özellikle de duyuşsal alanla ilgili olanlarda...” (SRÖ-4)

b) Okul Rehber Öğretmenlerinin 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programına İlişkin Görüşleri

Çalışmanın yapıldığı okulda görev yapan 2 okul rehber öğretmeni ile 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı konusunda yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular bu bölümde sunulmuştur.

1) Okul Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Hedef Ögesine İlişkin Görüşleri

Rehberlik ve Kariyer Planlama dersinin yürütüldüğü okulda çalışan 2 okul rehber öğretmenin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının hedefleri ve kazanımları konusundaki görüşleri Tablo 7’de sunulmuştur

Tablo 7. Okul Rehber Öğretmenlerinin Hedef ve Kazanımlara İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	
Olumlu	Hedef ve kazanımlar öğrenci düzeyine uygun.	ORÖ-1, ORÖ-2
Görüş	Hedef ve kazanım alanları gerekli.	ORÖ-1
	Hedef ve kazanımlar gerçekleştirilebilir.	ORÖ-2
Olumsuz	Mesleki rehberliğe verilen ağırlık fazla.	ORÖ-1
Görüş	Hedef ve kazanımlara ilişkin etkinlikler belirlenmemiş.	ORÖ-1
	Kazanımlar belirlenirken bireysel farklılıklar dikkate alınmamış.	ORÖ-2
	Kazanımlar günümüz şartlarını yansıtmıyor.	ORÖ-2

Tablo 7'ye göre okul rehber öğretmenleri programın hedef ve kazanımlar ögesine ilişkin olumlu görüş belirtirken hedef ve kazanımların öğrenci düzeyine uygun olduğunu (ORÖ-1, ORÖ-2), hedef ve kazanım alanlarının gerekli olduğunu (ORÖ-1) ve hedeflerin gerçekleştirilebilir düzeyde olduğunu (ORÖ-2) söylemişlerdir.

"Hedef ve kazanımların öğrencilerin gelişim düzeyine uygun olduğunu düşünüyorum. Zaten hedef ve kazanımlar genel bir çerçevede verilmiş... Yer verilen her alanın gerekli ve önemli olduğunu düşünüyorum..." (ORÖ-1)

"Hedef ve kazanımları öğrenci seviyesi açısından değerlendirdiğimde başarılı buldum. Zaten programda kazanımların genel bir çerçevesi çizilmiş... En azından gerçekleştirilebilir hedefler olduğunu söyleyebilirim. Çünkü bu dönemde özellikle eğitsel ve mesleki alanda rehberliğe çok ihtiyaç duyuluyor." (ORÖ-2)

Okul rehber öğretmenleri programın hedef ve kazanımlar ögesine ilişkin olumsuz görüş belirtirken ise mesleki rehberliğe verilen ağırlığın fazla olduğunu, hedef ve kazanımlara ilişkin etkinliklerin verilmediğini, kazanımların bireysel farklılıkları dikkate almadığını ve kazanımların günümüz şartlarını yansıtmadığını ifade etmişlerdir.

"...Fakat Meslekleri tanıma ve kariyer planlama alanlarına gereğinden fazla yer verildiği kanaatindeyim. Kazanımların yarısından fazlasını bu iki alan oluşturuyor... bu yaş dönemindeki bireyler için diğer alanlara daha fazla yer verilmesi bana göre uygun olacaktır... Diğer bir husus da hedef ve kazanımların hangi etkinliklerle uygulanacağı okul rehber öğretmenine ve sınıf rehber öğretmenine bırakılmış durumda. Bu çok yanlış..." (ORÖ-1)

"Bu kazanımlar belirlenirken bireysel farklılıklar hiç dikkate alınmamış... Ayrıca içinde yaşadığımız çağın ihtiyaçları da yansıtılmamış. Örneğin teknolojik gelişmelerle yaşanan pek çok sorun var. Ama bu sorunlara yönelik tek bir kazanım göremedim ben." (ORÖ-2)

2- Okul Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının İçerik Ögesine İlişkin Görüşleri

Okul rehber öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının içerik ögesine ilişkin görüşleri Tablo 8'de özetlenmiştir.

Tablo 8. Okul Rehber Öğretmenlerinin İçeriğe İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar
Olumlu Görüş	Programda öğrenciler için gerekli konular var. ORÖ-1, ORÖ-2
	İçerik ve hedefler birbiriyle uyumlu ORÖ-1, ORÖ-2
	Kendini tanımanın konuların merkezinde yer alması doğru. ORÖ-1
Olumsuz Görüş	İçerik çok yoğun. ORÖ-1, ORÖ-2
	Mesleki rehberlik alanına çok fazla ağırlık verilmiş. ORÖ-1
	İçeriğe ilişkin açıklamalar yetersiz. ORÖ-1, ORÖ-2
	Kişisel rehberlik içinde geç kalınmış konular mevcut. ORÖ-2

Tablo 8'e göre okul rehber öğretmenleri programın içerik ögesine ilişkin olumlu görüş belirtirken programda öğrenciler için gerekli konuların yer aldığını (ORÖ-1, ORÖ-2), içerik ve hedeflerin birbiriyle uyumlu olduğunu (ORÖ-1, ORÖ-2) ve kendini tanıma konusunun konu alanlarının merkezinde yer almasının doğru olduğunu (ORÖ-1) ifade etmişlerdir.

"Bu konuların az ya da çok sunulmuş olması öğrenciler açısından önemli. Çünkü bazı konular gerçekten önemli. Mesela kendini tanıma konusunun da merkeze alındığını görüyorum. Çok doğru bir düzenleme olmuş. Öğrenciler önce kendini tanımalı... İçerik ve hedef uyumu bence gayet iyi. Hedeflere bakıldığında hangi konulara işaret ediyor açıkça anlaşılıyor." (ORÖ-1)

"Programdaki bütün rehberlik alanları ve konular bana göre mutlaka olması gereken konular... İçerik ve kazanımlar da bir tabloda verildiği için birbiriyle bağlantılı oldukları çok açık anlaşılıyor..." (ORÖ-2)

Tablo 8'e göre okul rehber öğretmenleri programın içerik ögesine ilişkin olumsuz görüş belirtirken ise içeriğin çok yoğun olduğunu (ORÖ-1, ORÖ-2), mesleki rehberlik alanına fazla ağırlık verildiğini (ORÖ-1), içeriğe ilişkin açıklamaların yetersiz olduğunu (ORÖ-1, ORÖ-2) ve kişisel rehberlik konusundaki bazı konular için geç kalındığını (ORÖ-2) söylemişlerdir.

"İçeriğin kapsamı çok geniş. Mümkün değil bir yılda yetişmez ki yetişmiyor zaten. ...daha önce de söyledim mesleki rehberlik konuların çok fazla yer verilmiş. Bence bu düzey için gerek yok bu kadar. ...programın içerik bölümüne baktığımda rehberlik alanları ve konu başlıklarından başka bir şey göremiyorum. Açıklamalar kesinlikle yetersiz." (ORÖ-1)

"Haftalık ders saati 1 ama içerik oldukça yoğun. Sınıf rehber öğretmenleri bu yoğunluktan hep şikayet ediyor bize. Sonra kişisel rehberlik alanındaki 'güvenli ve sağlıklı yaşam' gibi bazı konular için çok geç değil mi? ...programda içeriğe ilişkin ne yapabileceğimiz konusundaki açıklamaların da eksik olduğunu söyleyebilirim." (ORÖ-2)

3- Okul Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Eğitim Durumları Ögesine İlişkin Görüşleri

Okul rehber öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının eğitim durumları ögesine ilişkin görüşleri Tablo 9'da özetlenmiştir.

Tablo 9. Okul Rehber Öğretmenlerinin Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	
Olumlu	Önerilen etkinlikler öğrenci seviyesine uygun.	ORÖ-1
Görüş	Önerilen etkinlikler hedefler ve içerikle uyumlu.	ORÖ-1
Olumsuz	Uygulamaya ilişkin açıklamalar yetersiz.	ORÖ-1, ORÖ-2
Görüş	Sınıf rehber öğretmenlerinin yeterlilikleri sorun olabiliyor.	ORÖ-1, ORÖ-2
	Ders saatleri önerilen yöntem ve teknikler için yetersiz.	ORÖ-1, ORÖ-2
	Önerilen etkinlikler öğrenci seviyesine uygun değil.	ORÖ-2

Tablo 9'a göre okulda görev yapan rehber öğretmenlerinden biri (ORÖ-1) programın içerik ögesine ilişkin olumlu görüş belirtirken önerilen etkinliklerin öğrenci seviyesine uygun olduğunu ve önerilen etkinliklerin hedefler ve içerikle uyumlu olduğunu söylemiştir.

"Bana göre programdaki 'uygulama' bölümünde önerilen etkinlikler 8. sınıf öğrencileri için uygun. Etkinlikler derslerde aktif katılımı sağlayabilir. Ben ayrıca uygulamada verilen etkinliklerin hedeflere ulaşmak için doğru araçlar olduğunu da düşünüyorum. Yani bana göre programın hedefleri, içerik ve bu etkinlikler birbirini tamamlıyor..." (ORÖ-1)

Tablo 9'a göre okulda görev yapan rehber öğretmenler programın eğitim durumları ögesine ilişkin olumsuz görüş belirtirken uygulamaya ilişkin açıklamaların yetersiz olduğunu (ORÖ-1, ORÖ-2), sınıf rehber öğretmenlerinin bu derslerde yeterlilik sorunu yaşayabildiğini (ORÖ-1, ORÖ-2), ders saatlerinin önerilen yöntem ve teknikler için yetersiz olduğunu (ORÖ-1, ORÖ-2), önerilen etkinliklerin öğrenci seviyesine uygun olmadığını (ORÖ-2) ifade etmişlerdir.

"Programın uygulama sürecine yönelik yer verilen açıklamalar çok yüzeysel, çok genel ve yetersiz. Sınıf rehber öğretmeninin bu programdan ne anladığı ve ne uyguladığı önemli ama alan uzmanı olmayınca sorun yaşayabiliyorlar. Ama hep söylediğim gibi bu etkinlikler için de zaman yetersiz." (ORÖ-1)

"Bana göre süre sıkıntısı en büyük problem ama bunun yanında ben sınıf rehber öğretmenlerinin de süreçte çok zorlandıklarını görüyorum. Etkinlikleri yaparken doğal olarak sürekli bize danışma ihtiyacı duyuyorlar...Ama önerilen etkinlikleri de ben öğrenci seviyesinin altında buluyorum. Bir de bence açıklamaların bu kadar genel çerçevede verilmesi yanlış." (ORÖ-2)

4- Okul Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Değerlendirme Ögesine İlişkin Görüşleri

Okul rehber öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının değerlendirme ögesine ilişkin görüşleri Tablo 10'da özetlenmiştir.

Tablo 10. Okul Rehber Öğretmenlerinin Değerlendirmeye İlişkin Görüşleri

Tema	Kodlar	
Olumlu	Farklı ölçme-değerlendirme tekniklerinin önerilmesi doğru.	ORÖ-1, ORÖ-2
Görüş	Ölçme-değerlendirme etkinlikleri uygun.	ORÖ-2
Olumsuz	Bazı kazanımları ölçmek zor.	ORÖ-1
Görüş	Sınıf rehber öğretmenleri ölçme-değerlendirmede yetersiz olabiliyor.	ORÖ-1, ORÖ-2
	Uygulanan testleri incelemek zaman alıcı.	ORÖ-2

Tablo 10'a göre okul rehber öğretmenleri programın değerlendirme ögesine ilişkin olumlu görüş belirtirken programda farklı ölçme-değerlendirme tekniklerinin önerilmesinin doğru olduğunu (ORÖ-1, ORÖ-2) ve ölçme-değerlendirme etkinliklerinin hedeflere ulaşılma düzeyini belirlemesi açısından uygun olduğunu (ORÖ-2) söylemişlerdir.

"Bu ders için hazırlanan programda ölçme değerlendirme için önerilen yöntemler geniş tutulmuş. Bunu olumlu buluyorum." (ORÖ-1)

"Bence ölçme-değerlendirme etkinlikleri hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının saptanması açısından oldukça doğru belirlenmiş. Ve aslında çok farklı ölçme yönteminin önerilmesi de bir diğer avantaj." (ORÖ-2)

Tablo 10'a göre okul rehber öğretmenleri programın değerlendirme ögesine ilişkin olumsuz görüş belirtirken bazı kazanımları ölçmenin zor olduğunu (ORÖ-1), sınıf rehber öğretmenlerinin ölçme-değerlendirmede yetersiz kalabildiğini (ORÖ-1, ORÖ-2) ve uygulanan testleri incelemenin zaman alıcı olduğunu (ORÖ-2) ifade etmişlerdir.

"Sınıf rehber öğretmenlerinin değerlendirme biçimlerinde sıkıntı yaşanabiliyor çünkü bazı testlerin uygulanması ve değerlendirilmesi uzmanlık gerektiriyor. Ve özellikle duyuşsal alana yönelik kazanımların gerçekten kazanılıp kazanılmadığını belirlemek çok zor." (ORÖ-1)

"Bana göre dersle ilgili en büyük sıkıntılardan biri burada da karşımıza çıkıyor. Sınıf rehber öğretmenleri ölçme değerlendirme yetersiz kalıyor. Çünkü bu testlerin sonuçlarının incelenmesi oldukça uzun zaman alabiliyor. Bunu da sınıf rehber öğretmenlerinden beklemek bence yanlış." (ORÖ-2)

3. Araştırma Problemine İlişkin Bulgular

Sınıf rehber öğretmenlerinin, okul rehber öğretmenlerinin, 8. sınıf öğrencilerinin ve 8. sınıf öğrenci velilerinin 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının uygulamasına ilişkin görüşleri bu bölümde sunulmuştur.

a) Sınıf Rehber Öğretmenlerinin 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Uygulamasına İlişkin Görüşleri ve Önerileri

Bu bölümde çalışmanın yapıldığı okulda Rehberlik ve Kariyer Planlama dersini yürüten 4 sınıf rehber öğretmeni ile 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının uygulaması konusunda yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular verilmiştir. Sınıf rehber öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının uygulanmasına ilişkin görüşleri ve önerileri Tablo 11'de özetlenmiştir.

Tablo 11. Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Programın Uygulamasına İlişkin Görüşleri ve Önerileri

Tema	Kodlar	
Olumlu Görüş	Öğrencilerin mesleki hedef belirlemelerine yardımcı oluyor.	SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-3
	Öğrencilerin kendilerini tanımalarına yardımcı oluyor.	SRÖ-1
	Eğitsel konularda destek sağlıyor.	SRÖ-1, SRÖ-3
Olumsuz Görüş	Program amacına uygun olarak işlenmiyor.	SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-3, SRÖ-4
	Sınıf rehber öğretmenleri bazı kazanımlar konusunda yetersiz kalıyor.	SRÖ-1
	Ders saati yetersiz.	SRÖ-1, SRÖ-3
	Süreçte veli katılımı zayıf.	SRÖ-1
	Programın 8. Sınıfta uygulanıyor olması doğru değil.	SRÖ-2, SRÖ-3
	Rehberlik ve Kariyer Planlama dersi daha önceki yıllarda başlamalı.	SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-4
	Ders başka bir sınıf düzeyinde verilmeli	SRÖ-3
Öneri	Sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehber öğretmenleri arasında koordinasyon arttırılmalı.	SRÖ-1, SRÖ-3, SRÖ-4
	Dersi okul rehber öğretmeni yürütmeli	SRÖ-2
	Ders saati arttırılmalı	SRÖ-1, SRÖ-3
	Süreçte veli katılımı sağlanmalı	SRÖ-1

Tablo 11'de görüldüğü gibi öğretmenler programın uygulamasına ilişkin olumlu görüş belirtirken programın öğrencilerin mesleki hedef belirlemelerine (SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-3) ve kendilerini tanımalarına (SRÖ-1) yardımcı olduğunu söyleyerek eğitsel konularda da bu programın öğrencileri desteklediğini (SRÖ-1, SRÖ-3) ifade etmişlerdir.

"Bu ders öğrencilerin yol belirlemelerine, kendi kişiliği ve becerilerini tanımalarına yardımcı oluyor. Ayrıca bu ders sayesinde öğrenciler hedeflerine ulaşmak için daha gayretli çalışır hale geliyorlar." (SRÖ-1)

"Mesela benim öğrencilerimin pek çoğunun gelecekle ilgili hedefi yoktu. Ama Rehberlik dersinden sonra pek çoğu hedef sahibi..." (SRÖ-2)

"Bu ders lise için tercih yapacak öğrencilerimiz için iyi düşünülmüş. Çok etkili olduğunu düşünmesem de en azından mesleki bir hedefleri oluyor... Tabi hedefler olunca da daha disiplinli çalışan öğrencilerimiz oluyor." (SRÖ-3)

Öğretmenler programın uygulamasına ilişkin olumsuz görüş belirtirken ise programın amacına uygun olarak işlenmediğini (SRÖ-1, SRÖ-2, SRÖ-3, SRÖ-4), sınıf rehber öğretmenleri yetersiz kalabildiğini (SRÖ-1), ders saatinin yetersiz olduğunu (SRÖ-1, SRÖ-3), süreçte veli katılımı zayıf olduğunu (SRÖ-1) ve programın 8. Sınıfta uygulanıyor olması doğru olmadığını (SRÖ-2, SRÖ-3) belirtmişlerdir.

"Doğruyu söylemek gerekirse ben bu yıl Rehberlik ve Kariyer Planlama dersini pek işlemedim. Zaten çocukların da istekleri o yönde oluyor. Sınav varken kesinlikle test çözmek istiyorlar.... Hem işlesem de alan uzmanı olmadığım için çocuklara yardımcı olamayabilirim... Belki haftalık ders saati fazla olsa bu dersi değerlendiririm." (SRÖ-1)

"Rehberlik derslerinde ben genellikle çocuklara test çözdürdüm. Çok kısıtlı zamanda işlediğim rehberlik dersinin de etkisi az olmuştur

o yüzden. Zaten bence 8 . sınıf için uygun bir ders değil. Çünkü bu yıl önlerinde sınav vardı. Belki 5. Ve 6. Sınıflarda başlaması bu dersten beklenen faydayı arttırır.” (SRÖ-2)

“Bütün arkadaşlarıma da baktım bu dersi işleyen yok. Sadece resmîyette var olan bir ders. İki dönemde belki 5 belki 6 defa işledim Rehberlik dersini. Doğru mu? ..değil ama 8. Sınıfta önümüzde önemli iki sınav var. Mecburen test çözüyoruz... Ama bu dersi işliyor olsam sanırım bir dersi yetiremem...Çünkü kazanımları ve içeriği çok geniş.” (SRÖ-3)

“Program görünüşte var. Ama bu ders işlenmiyor. Ne benim rehberliğimdeki öğrencilerde ne de diğer meslektaşlarımda. Öğrencilerin, velilerin, idarenin ve bazı öğretmen arkadaşlarımızın bu dersi 2. plana atması bu derslerde daha çok test çözülmesine sebep oluyor. Çok büyük bir kayıp.” (SRÖ-4)

Tablo 11’de görüldüğü gibi öğretmenlerin programın uygulamasına ilişkin önerileri; rehberlik ve Kariyer Planlama dersi daha önceki yıllarda başlaması (SRÖ-1, SRÖ-2), dersin başka bir sınıf düzeyinde verilmesi, sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehber öğretmenleri arasında koordinasyon arttırılması (SRÖ-1, SRÖ-3), dersin okul rehber öğretmeni tarafından yürütülmesi (SRÖ-2), ders saatinin arttırılması (SRÖ-1, SRÖ-3) ve sürece veli katılımının sağlanmasıdır. (SRÖ-1).

“Bu dersin ortaokulun ilk kademesinde başlaması gerektiğini düşünüyorum... Okul rehber öğretmenleri ve programın uygulayıcıları olan sınıf rehber öğretmenleri arasında koordinasyon arttırılmalıdır. ...belki haftalık ders saati fazla olsa bu dersi değerlendiririm.” (SRÖ-1)

“Bu dersin çok geç verildiğini düşünüyorum. Daha erken dönemde başlatılması öğrencilerin yararına olur. ...Ben bu alanın uzmanı değilim. Bu yüzden verimli olabileceğimi de düşünmüyorum. Okullardaki rehber öğretmenlerin bu dersi yürütmesi bence daha sağlıklı.” (SRÖ-2)

“Bu ders öğrencilere 8. Sınıfta değil de 7. sınıfta verilebilir. Böylelikle öğrenci 8. Sınıfa kadar hedefini koyar. Hem de 8. Sınıfta daha verimli bir yıl geçirebilir. Bir de bana göre bu dersin daha etkin işlenebilmesi için ders saati 2’ye çıkarılmalı ve okul-sınıf rehber öğretmeni arasındaki işbirliği arttırılmalı çünkü sınıf rehber öğretmeni olarak ben zaman zaman yetersiz kalıyorum.” (SRÖ-3)

“Eskiden biz rehberlik dersini ortaokulda her yıl veriyorduk yine öyle olması bence fayda sağlayacaktır. Çünkü 8. Sınıf öğrenciler için sınav stresiyle dolu bir yıl. En azından önceki yıllardaki derslerle öğrencilerin hazırbulunuşluğunu arttırabiliriz... Bir de uzmanlık meselesi var tabii. Ben bu dersi vermek istemiyorum ama illa ki vereceksem de okul rehberlik servisi ile işbirliğim arttırılmalı.” (SRÖ-4)

b) Okul Rehber Öğretmenlerinin 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Uygulamasına İlişkin Görüşleri

Okul rehber öğretmenlerinin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının uygulanmasına ilişkin görüşleri ve önerileri Tablo 12’de özetlenmiştir.

Tablo 12. Okul Rehber Öğretmenlerinin Programın Uygulamasına İlişkin Görüşleri ve Önerileri

Tema	Kodlar
Olumlu Görüş	Öğrencilerde farkındalık oluşturuyor ORÖ-1, ORÖ-2
	Eğitsel rehberlik alanında yararlı oluyor ORÖ-2
Olumsuz Görüş	Ders programındaki açıklamalar yetersiz. ORÖ-1, ORÖ-2
	Program bireyselliği göz ardı ediyor. ORÖ-2
	Program amacına uygun olarak işlenmiyor. ORÖ-1, ORÖ-2
	Ders öğrencilere çok az fayda sağlıyor. ORÖ-1, ORÖ-2
	Sınıf rehber öğretmenleri yetersiz kalıyor. ORÖ-1, ORÖ-2
	Ders saati yetersiz. ORÖ-1, ORÖ-2
Öneri	Ders programı yeniden hazırlanmalı. ORÖ-1
	Ders programı öğretmenlere gerekli bütün açıklamaları sunmalı. ORÖ-1, ORÖ-2
	Ders etkili olarak yürütülmeli ORÖ-1, ORÖ-2
	Ders alt sınıflarda başlamalı ORÖ-1-ORÖ-2
	Sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehber öğretmenleri arasında koordinasyon arttırılmalı. ORÖ-1, ORÖ-2
	Sınıf rehber öğretmenlerinden sürekli dönüt alınmalı. ORÖ-1
	Ders saati arttırılmalı ORÖ-1, ORÖ-2
	Sürece bütün paydaşlarını katılımı sağlanmalı ORÖ-1

Tablo 12’de görüldüğü gibi okul rehber öğretmenleri programın uygulamasına ilişkin olumlu görüş belirtirken dersin öğrencilerde farkındalık oluşturduğunu (ORÖ-1, ORÖ-2) ve eğitsel rehberlik alanında yararlı olduğunu (ORÖ-2)

söylemişlerdir.

“Eğitim programı içerisinde yer alması, yalnızca adıyla da olsa öğrencilerde bir farkındalık oluşturmaya evet olumlu.” (ORÖ-1)

“Dersin programda yer alması bile bazı öğrencileri motive ederek bazı gerçeklerle yüzleşmesini sağlıyor. Diğer alanlarda değil ama eğitsel rehberlik alanında bence katkısı oluyor.” (ORÖ-2)

Tablo 12’ye göre okul rehber öğretmenleri programın uygulamasına ilişkin olumsuz görüş belirtirken ders programındaki açıklamaların yetersiz olduğunu (ORÖ-1, ORÖ-2), programın bireyselliği göz ardı ettiğini (ORÖ-2), programın amacına uygun olarak işlenmediğini (ORÖ-1, ORÖ-2), dersin öğrencilere çok az fayda sağladığını (ORÖ-1, ORÖ-2), sınıf rehber öğretmenlerinin yetersiz kaldığını (ORÖ-1, ORÖ-2) ve ders saatinin yetersiz olduğunu (ORÖ-1, ORÖ-2) ifade etmişlerdir.

“Uygulamaya dönük ne yazık ki hiç bir şey yok... Ders işlenmiyor. Dolayısıyla öğrencilere olumlu bir katkı sağladığını düşünmüyorum. İşlense de zaten mevcut programın öğretmenlere rehberlik edemediğini biliyoruz. Açıklamalar yetersiz ve yüzeysel... Belki de bu sorunlar dersi veren öğretmenle de ilgili olabilir. Çünkü bu alanda çalışmadıkları için sınıf öğretmenleri tek başlarına yetersiz kalabiliyorlar... ders saatinin yetersiz olduğunu söylemek de mümkün.” (ORÖ-1)

“Bana göre en temel sorunlardan biri bu dersin tasarımı. Haftada bir saatle bu iş olmuyor. ...sonra sınıf öğretmenleri çocuklara programdaki her konuda destek sunamıyor. Devreye bizim girmemiz gerekiyor. Çoğu zaman da bu yüzden ders işlenmiyor. Öğretmenler yeterli olmadıklarını söylüyorlar. Belki de haklılar... Program hazırlanmış ama herşey çok yüzeysel. Eski programlarda daha ayrıntılı anlatılarak etkinlik örnekleri vardı burada o da yok. Ayrıca ben bireysel özelliklerin göz ardı edildiğini düşünüyorum. Bizim özel öğrencilerimiz de var çünkü...” (ORÖ-2)

Tablo 12’de görüldüğü gibi öğretmenlerin programın uygulamasına ilişkin önerileri arasında ders programının yeniden hazırlanması (ORÖ-1), ders programının öğretmenlere gerekli bütün açıklamaları sunması (ORÖ-1, ORÖ-2), dersin etkili olarak işlenmesi (ORÖ-1, ORÖ-2), ders daha alt sınıflarda başlaması (ORÖ-1, ORÖ-2), sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehber öğretmenleri arasındaki koordinasyonun artırılması (ORÖ-1, ORÖ-2), sınıf rehber öğretmenlerinden ders konusunda sürekli dönüt alınması (ORÖ-1), ders saatinin artırılması (ORÖ-1, ORÖ-2) ve sürece bütün paydaşların katılımının sağlanması (ORÖ-1) yer almıştır.

“Bu dersin programı ... yeniden hazırlanmalı ve haftalık ders saati artırılmalıdır. Programın sınırları daha belirgin olmalı, daha detaylı açıklamalara yer verilmeli... Bu ders yalnızca 8. sınıf düzeyinde olmamalı, alt sınıflarda da olmalıdır. Bu ders test çözme dersi olarak algılanmamalı, ders amaca uygun olarak sürdürülmelidir. Ayrıca öğretmenlerden yaptığı etkinliklerle ilgili geri bildirim almak gerekiyor. ...her paydaşın gerekli sorumluluğu üstlenmesi gerekiyor. Bunun için bilinçli farkındalık önemli.” (ORÖ-1)

“Dersin daha küçük sınıflara indirilmesi bence daha iyi olacaktır. Ayrıca bir saatin yetmediğini hep söylüyorum. Ders saati kesinlikle artırılmalı. ...ders aktif olarak işlenmeli. Ders programındaki açıklamalar artırılarak sınıf rehber öğretmenlere örnekler sunulmalı. Gerekirse bizler sınıf öğretmenlerine destek eğitimi sunmalıyız.” (ORÖ-2)

c) Öğrencilerin 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Uygulamasına İlişkin Görüşleri

Öğrencilerin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının uygulanmasına ilişkin görüşleri ve önerileri Tablo 13’te özetlenmiştir.

Tablo 13. Öğrencilerin Programın Uygulamasına İlişkin Görüşleri ve Önerileri

Tema	Kategori	
Olumlu	Ders gelişimimiz için gerekli	Ö-1, Ö-2, Ö-3, Ö-4, Ö-5, Ö-6
Görüş	Derste uygulanan testler yararlı oluyor.	Ö-1, Ö-3, Ö-6
Olumsuz	Ders işlenmiyor	Ö-1, Ö-2, Ö-3, Ö-4, Ö-5, Ö-6
Görüş	Dersin hedefleri konusunda bilgim yok	Ö-1, Ö-2, Ö-5, Ö-6
	Ders gelişim ihtiyaçlarımı karşılamıyor.	Ö-1, Ö-2, Ö-3, Ö-4, Ö-5, Ö-6
	Ders saati yetersiz.	Ö-1, Ö-3, Ö-4
	Ders için sınıf mevcudu yüksek	Ö-2
	Uygulanan testlerin sayısı yetersiz.	Ö-2, Ö-4, Ö-5, Ö-6
	Derste uygulanan testler yararlı olmuyor.	Ö-2, Ö-4, Ö-5
Öneri	Ders amacına uygun olarak işlenmeli.	Ö-1, Ö-2, Ö-3, Ö-4, Ö-5, Ö-6
	Ders saati artırılmalı	Ö-1, Ö-3, Ö-4, Ö-6
	Dersler daha etkileşimli hale getirilmeli	Ö-2, Ö-5
	Etkinlik ve uygulamaların sayısı yüksek olmalı	Ö-2, Ö-3, Ö-4, Ö-5, Ö-6
	Okul gezilerine daha çok yer verilmeli.	Ö-2, Ö-5, Ö-6
	Sınıf rehber öğretmenlerine derse ilişkin eğitim verilmeli.	Ö-4

Tablo 13'de görüldüğü gibi öğrenciler programın uygulanmasına ilişkin olumlu görüş belirtirken dersin gelişimleri için gerekli olduğunu (Ö-1, Ö-2, Ö-3, Ö-4, Ö-5, Ö-6) ve derste uygulanan testlerin yararlı olduğunu (Ö-1, Ö-3, Ö-6) belirtmişlerdir.

"Bu dersi gelişimim ve geleceğim için gerekli görüyorum... Uygulanan testler gayet yararlı oluyor. Kendimi tanıma fırsatı buluyorum." (Ö-1)

"Rehberlik dersi bizi hem kişisel hem de ruhsal olarak geliştirecek bir ders olduğuna inanıyorum." (Ö-2)

"Rehberlik dersini gerekli görüyorum. Bu ders sayesinde kendimizi ifade etme olanağı bulabiliriz... Rehber öğretmenler bazı testler uyguluyor ve bu testler bizim hayatımızla ilgili bilgiler veriyor. Ben o yüzden yararlı buluyorum." (Ö-3)

"Bu dersi gerekli görüyorum çünkü bu dersi işledikçe geleceğimi şekillendirebileceğimi düşünüyorum." (Ö-4)

"Ders gerekli çünkü bazı konularda bilgiye ihtiyacımız var." (Ö-5)

"Kendimizi tanımak daha iyi olmaz mı?" , "Geleceğe dair iyi planlar yapmak kötü mü olur? diye düşünersek bu ders gerekli. Bu yıl bir test uygulandı ve beni yönlendirme konusunda yardımcı oldu. Bence testler olmalı..." (Ö-6)

Tablo 13'e göre öğrenciler programın uygulanmasına ilişkin olumsuz görüş belirtirken ise rehberlik ve kariyer planlama dersinin işlenmediğini (Ö-1, Ö-2, Ö-3, Ö-4, Ö-5, Ö-6), dersin hedefleri konusunda bilgilerinin olmadığını (Ö-1, Ö-2, Ö-5, Ö-6), dersin gelişim ihtiyaçlarını karşılamadığını (Ö-1, Ö-2, Ö-3, Ö-4, Ö-5, Ö-6), ders saatinin yetersiz olduğunu (Ö-1, Ö-3, Ö-4), ders için sınıf mevcudunun yüksek olduğunu (Ö-2), uygulanan testlerin sayısını yetersiz olduğunu (Ö-2, Ö-4, Ö-5, Ö-6) ve uygulanan testlerin yararlı olmadığını (Ö-2, Ö-4, Ö-5) belirtmişlerdir.

"Bu dersi işlemiyoruz o yüzden dersin hedefleri hakkında hiçbir bilgim yok... Belki dersi işleysek ihtiyaçlarımızı karşılayabileceğini söyleyebilirdim. Ama şu anda derste sadece test çözüyoruz. Merkezi sınavda nasıl başarılı olacağımızı, benim hangi alana yatkın olduğumu hiçbir şeyi bilmiyorum... Zaten bir ders saati de bence yetersiz belki iki saat olsaydı en azından bir dersini işleyebilirdik." (Ö-1)

"Biz bu dersi işlemediğimiz için konuları bile bilmiyorum. Bana hiçbir katkısı olmadı yani. Sadece bir iki tane test uygulandı onların da sonuçları bize anlatılmadı. Bence bu ders için çok az bunlar... Sınıfın 29 kişi olması bence başka bir engel, bu derste her öğrenciye zaman ayrılmalı ama şu anda ders işlense bile bu mümkün olmuyor." (Ö-2)

"Okul olarak bu derse vakit ayrılmıyor. Derslerde sınav çalışması yapılıyor. Bence bu çok yanlış. Böyle gerekli bir dersin hiçbir faydasını görmedik bu yıl... Ders saatleri de yetersiz bence..." (Ö-3)

"Dersi işlemediğimiz için ne ders hedefleri yerine getirilebiliyor ne de bize bir faydası oluyor. Dersler hep test çözmekle geçiyor. Derste uygulanan yalnız bir test var onun da sonuçlarından bir şey anlamadım. Açıklama da yapılmadı... Ders saatli de uygun değil. Böyle önemli bir ders için 1 ders saati çok az." (Ö-4)

"Bu dersi tam olarak işleysek bence mutlaka faydasını görürdük ama çok az işledik. Dersin programa niye konulduğu bile anlatılmadı bize. Test çözüp duruyoruz. Kariyer Planlama ile ilgili bir test uygulandı ama faydası oldu mu? Hayır. Bu testlerin daha çok yapılması gerekir." (Ö-5)

"Bu derste hiç bir şey işleyip öğrenmediğimiz için üzerimizde etkisi de olmadı. Hedeflerini de öğretmenimiz söylemedi. Bence o yüzden anlamsız bir çaba... Uygulanan iki testle bu ders geçirilmemeli... Bize gerçekten rehberlik edilmeli." (Ö-6)

Tablo 13'de görüldüğü gibi öğretmenlerin programın uygulamasına ilişkin önerileri; dersin amacına uygun olarak işlenmesi (Ö-1, Ö-2, Ö-3, Ö-4, Ö-5, Ö-6), ders saatinin artırılması (Ö-1, Ö-3, Ö-4, Ö-6), dersler daha etkileşimli hale getirilmesi (Ö-2, Ö-5), uygulamaların sayısının artırılması (Ö-2, Ö-3, Ö-4, Ö-5, Ö-6), okul gezilerine yer verilmesi (Ö-2, Ö-5, Ö-6) ve dersin okul rehber öğretmeni tarafından verilmesidir (Ö-4).

"Ben bu dersin ders saatinin uzatılmasını isterim. Ama bundan daha önce ders gerçekten işlenmeli." (Ö-1)

"Ben bu derste daha çok etkinlik, araştırma ve test olmasını isterim. Bir de bu dersi ders olarak değil de terapi gibi olmasını isterim. Biz konuşalım öğretmen dinlesin, arkadaşlar dinlesin. Paylaşım olsun yani... Merkezi sınava hazırlandık ama çok az okula geziye gittik. Keşke daha fazla tanıtım yapılsaydı." (Ö-2)

"Bu dersin ders saatinin az olduğunu ve bu eksiklik giderilirse daha etkili olacağını düşünüyorum. Böylelikle ders gerçekten işlenmiş olur... Bu derste farklı etkinliklerin yapılması da bizi daha çok eğlendirecek ve rahatlatacaktır." (Ö-3)

"Bence bu dersin iyi bir şekilde işlenmesi gerekir. Liselere giriş sınavı buna engel olmamalı. Etkinlikler de çoğaltılabilir. Bir de daha fazla ders süresi olmalı. Hocalara da bu konuda bilgi verilmeli. Çünkü derse giren sınıf öğretmenimiz aslında Fen Bilgisi öğretmeni. Ben ondan liseler konusunda bilgi istiyorum ama cevap alamıyorum." (Ö-4)

"Bir kere bu dersler işlense çok iyi olacak. Ama boş ve sıkıcı dersler olmamalı. Etkinliklerin sayısı artırılıp daha çok sorunlarımıza çözüm bulabildiğimiz etkinlikler yapılmalı. Arkadaşlarımız ve öğretmenlerimizle sürekli etkileşim içinde olmalıyız. Hem sorunları hem bilgileri... Ben daha fazla okul gezisine gitmek isterdim." (Ö-5)

"Keşke rehberlik dersi işlense. Yararlı olur kesin. Yalnız ders saati yetersiz, artırılması gerekir. Ben sorunlarımızı konuşmak ve merakımı gidermek isterdim. Çünkü bu yıl çok stresliydi. Keşke bol bol etkinlik yapılsaydı, bol bol okul gezileri yapılsaydı." (Ö-6)

d) Velilerin 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının Uygulanmasına İlişkin Görüşleri

Velilerin Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının uygulanmasına ilişkin görüşleri Tablo 14'de özetlenmiştir.

Tablo 14. Velilerin Programın Uygulanmasına İlişkin Görüşleri ve Önerileri

Tema	Kategori	
Olumlu Görüş	Ders öğrenciler için gerekli	V-1, V-2, V-3, V-4
Olumsuz	Ders işlenmiyor.	V-1, V-2, V-3

Görüş	Ders saati yetersiz.	V-1, V-2, V-4
	Ders çocuklarımıza fayda sağlamıyor.	V-1, V-2, V-3
Öneri	Ders saati arttırılmalı	V-1, V-2, V-4
	Uygulamalı etkinliklere yer verilmeli.	V-1, V-3
	Okul gezileri arttırılmalı	V-1, V-3
	İşyeri gezileri yapılmalı	V-3
	Derse giren tüm öğretmenler rehberlik için zaman ayırmalı	V-2

Tablo 14’de görüldüğü gibi veliler programın uygulanmasına ilişkin olumlu görüş belirtirken dersin çocukları için gerekli olduğunu (V-1, V-2, V-3, V-4) belirtmişlerdir.

“Tabi ki bu dersi gerekli görüyorum. Çünkü çocuğumun kişisel, fiziksel, eğitsel becerilerine zemin hazırlayabilecek ders. Çocuğumun kendini tanımasına, neye ilgi duyduğunu bilmesine yardımcı olabilir.” (V-1)

“Bu ders bence bu dönemdeki öğrenciler için mutlaka olmalı. Çocukların kendilerini tanımasına yardımcı olur, ileriye dönük daha sağlıklı düşünmesini sağlar...” (V-2)

“Çocuğum için bu dersi gerekli görüyorum. Bu ders gerçekten işlense gelecekle alakalı hedeflerde çocuğumun daha kararlı tutum sergilemesini sağlayabilir...” (V-3)

“Rehberlik dersi bana kalırsa gerekli de... bu dersle kişiliğini tanıyacak, geleceğini ve yapacaklarını planlayabilecektir...” (V-4)

Tablo 14’e göre veliler programın uygulanmasına ilişkin olumsuz görüş belirtirken ise dersin işlenmediğini (V-1, V-2, V-3), ders saatinin yetersiz olduğunu (V-1, V-2, V-4) ve dersin çocuklara fayda sağlamadığını (V-1, V-2, V-3) belirtmişlerdir.

“Bu ders lise sınavı yüzünden işlenmiyordu. Zaman sınırlılığı varmış. Ders işlense biler bir saatte böyle önemli bir dersi nasıl yetiştirebilirler ki... Ders işlenmeyince tabi çocuklarımız üzerinde hiç etkisi olmuyor. Ne büyük bir eksiklik...” (V-1)

“Çocuğum kendini tanıması ve geliştirmesi için bu kadar önemli olan bir dersin okulda işlenmiyor olması çok yanlış. Sebep: Yılsonundaki sınav... Durum böyleyken çocuklarımız sınav için durmadan çalışıyorlar, bu dersin en ufak bir yararı olmuyor... Ders de 40 dakika galiba. Bu sürenin neresi yeter ki?” (V-2)

“Evde kızım söylüyor. Bu ders işlenmiyordu. Lise sınavı için hazırlık yapıp test çözüyorlarmış. Tabi dersin böyle bir yararı olmaz... Bence bu doğru da değil. Ders zaten her zaman çalışılır... Ama bu fırsatı her zaman bulamazlar.” (V-3)

“Bu ders süresi yetersiz. Çocuklara daha fazla zaman ayrılmalı.” (V-4)

Tablo 14’de görüldüğü gibi velilerin programın uygulamasına ilişkin önerileri; ders saatinin arttırılması (V-1, V-2, V-4), uygulamalı etkinliklere yer verilmesi (V-1, V-3), okul gezilerinin arttırılması (V-1, V-3), işyeri ziyaretlerinin yapılması (V-3) ve derse giren tüm öğretmenler tarafından rehberlik için zaman ayrılmasıdır (V-2).

“Dediğim gibi zaman kısıtlıymış en azından bu ders 2 saat olmalı. Ayrıca eğitimler uygulamalı olursa daha iyi olur gibi. Okul gezileri gibi faaliyetler de daha fazla yapılmalıdır.” (V-1)

“Rehberlik dersi 40-45 dakikayla bitirilmemeli. Bu çok yetersiz olur. Bence bu eksikliği gidermek amacıyla derse giren her öğretmen rehberlik için zaman ayırabilir.” (V-2)

“Çocukların hedefleri doğrultusunda daha çok kişinin katılabileceği etkinlikler düzenlenebilir. Bu yıl okul gezileri yapıldı ama bence yetersizdi. Ayrıca bildiğim kadarıyla kariyer planlama konusu da var rehberliğin içinde. Çocukların mesleki hedef koyabilmeleri için işyeri ziyaretleri yapılabilir.” (V-3)

“Bu ders için öğrencilere daha fazla zaman ayrılması lazım. Çünkü onlar için en kritik dönem bu. Tercih yapacaklar, yeni bir eğitim yaşamına başlayacaklar...” (V-4)

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının incelenmesinin, programın ve uygulamasının paydaş görüşlerine göre değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada öncelikle 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programının hedef, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme öğeleri incelenmiş, daha sonra ders programı hakkında sınıf ve okul rehber öğretmenlerinin görüşleri alınmış, son olarak da programın uygulanmasına ilişkin sınıf ve okul rehber öğretmenlerinin, 8. sınıf öğrencilerinin ve velilerin görüşleri toplanmıştır.

Program öğelerinin incelenmesi sonucu elde edilen bulgulara göre 8. Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı; kişisel, mesleki ve eğitsel rehberlik alanlarının içerisinde kendini tanıma, güvenli ve sağlıklı yaşam, eğitim yaşamı, meslekleri tanıma, kariyer planlama konularında yer alan 8 genel amaç ve 44 kazanımdan oluşmaktadır. Haftada bir saat okutulan bu dersin yürütücüsü sınıf rehber öğretmenleridir. Programda okul rehber öğretmenlerinin de gerekli konularda sınıf rehber öğretmenlerine desteklerini sunacağı ve okul yönetimi, rehber öğretmen ve veliyle iş birliği yapılacağı belirtilmiştir. Program uygulanırken rol oynama, proje çalışmaları, küçük grup çalışmaları, problem çözme, bireysel çalışma, beyin fırtınası, gösteri, gezi-gözlem, soru-cevap, benzetim, ikili ve grup çalışması, eğitsel oyunlar, kariyer planlama dosyası gibi yöntem ve tekniklere yer verilebileceği ifade edilerek kazanımların öncelik sırasına koyulmadan bir bütünlük içinde işlenmesi önerilmiştir. Programda kazanımlarının gerçekleşme düzeyinin belirlenmesi için hem bilişsel hem de duyuşsal öğrenmelerinin ölçülmesinin önemi vurgulanmış, bu nedenle de test tekniklerinin (ölçekler, envanterler vb.) ve test dışı tekniklerinin (gözlem, görüşme,

günlük tutma, öz değerlendirme) kullanılmasının yararlı olacağı belirtilmiştir.

Sınıf rehber öğretmenlerinin ve okul rehber öğretmenlerinin programa ilişkin görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin programın 4 ögesine ilişkin benzer ve farklı bazı görüşlere sahip oldukları görülmüştür. Programın hedeflerine ilişkin olumlu görüş belirtirken sınıf ve okul rehber öğretmenleri hedef ve kazanımların gerçekleştirilebilir olduğunu, hedef ve kazanımların birbiri ile uyumlu olduğunu, kazanımların işlenme sırasının esnek olduğunu, hedef ve kazanım alanlarının gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin program hedeflerine ilişkin olumsuz görüşleri arasında ise kazanımların sayısının çok fazla olması, mesleki rehberliğe verilen ağırlığın fazla olması, hedef ve kazanımlara ilişkin etkinliklerin belirlenmemesi, kazanımlar belirlenirken bireysel farklılıklar dikkate alınmaması ve kazanımların günümüz şartlarını yansıtmıyor olması yer almıştır. Programın hedef ve kazanımlarının seviyeye uygunluğu konusundaki öğretmen görüşleri arasında ise farklılık ortaya çıkmıştır. Sınıf rehber öğretmenlerinden 3'ü hedef ve kazanımların seviyeye uygun olmadığını ifade etmiş, 1 sınıf rehber öğretmeni ve 2 okul rehber öğretmeni ise hedef ve kazanımların öğrenci seviyesine uygun olduğunu söylemişlerdir.

Programın içerik ögesine ilişkin olumlu görüş belirtirken öğretmenler programın içeriğinin ve hedeflerin birbiriyle uyumlu olduğunu, programdaki konuların öğrenciler için gerekli olduğunu, programın içeriğinin öğrenci düzeyine uygun olduğunu ve kendini tanıma konusunun merkezde olmasının doğru olduğunu dile getirmişlerdir. İçeriğe ilişkin olumsuz görüş belirtirken ise öğretmenler içeriğin çok yoğun olduğunu, mesleki rehberlik alanına fazla ağırlık verildiğini, kişisel rehberlik alanına yeterli ağırlığın verilmediğini ve açıklamaların yetersiz olduğunu söylemişlerdir. Araştırma bulguları incelendiğinde öğretmenlerin içeriğe ilişkin görüşleri arasında büyük benzerliklerin olduğu görülmüştür.

Programın eğitim durumları ögesine ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde olumsuz görüşlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Öğretmenler eğitim durumları ile ilgili olarak ders saatlerinin yetersiz olduğunu, hedef ve uygulama süreçleri arasında ilişkinin olmadığını ve sınıf rehber öğretmenlerinin derslerde eksik kalabildiğini belirtmişlerdir. Öte yandan sınıf ve okul rehber öğretmenlerinin etkinliklerin öğrenci seviyesine uygunluğu ve uygulama süreçlerine ilişkin açıklamaların yeterliliği konusundaki görüşleri farklılık göstermiştir. Sınıf rehber öğretmenlerinden 1'i etkinliklerin öğrenci seviyesine uygun olduğunu belirtirken, okul rehber öğretmenlerinden 1 tanesi etkinliklerin öğrenci seviyesine uymadığını söylemiştir. Benzer şekilde 1 sınıf rehber öğretmeni uygulamaya ilişkin açıklamaların yeterli olduğunu söylerken, sınıf rehber öğretmenlerinden 3 tanesi ve okul rehber öğretmenleri açıklamaların yetersiz kaldığını vurgulamışlardır.

Programın değerlendirme ögesi hakkındaki görüşler incelendiğinde, öğretmenlerin olumlu görüş belirtirken ölçme-değerlendirme etkinliklerinin uygun olduğunu, duyuşsal alana ilişkin ölçümlerin gerekli olduğunu, farklı katılımcıların değerlendirme sürecine katılmasının ve farklı ölçme-değerlendirme tekniklerinin kullanılmasının yararlı olduğunu söyledikleri görülmüştür. Öğretmenlerin programın değerlendirme ögesine ilişkin olumsuz görüşleri arasında ise sınıf rehber öğretmenlerinin ölçme-değerlendirmedeki yetersizliği, farklı ölçüm tekniklerinden elde edilen tutarsızlığı, alternatif değerlendirme yöntemlerinin ve uygulanan testlerin incelenmesinin zaman alıcı olması yer almıştır.

Sınıf rehber öğretmenlerinin, okul rehber öğretmenlerinin, öğrencilerin ve velilerin programın uygulamasına ilişkin görüşleri incelendiğinde benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Program paydaşları dersin önemli ve yararlı bir ders olduğunu söylemekle birlikte program uygulamasına ilişkin daha çok olumsuz görüş belirtmişlerdir. Ortaya çıkan bu sonuç Yazgünoğlu (2012) tarafından yapılan araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Yazgünoğlu (2012)'nin araştırmasına katılan öğretmenlerin yarısından daha çoğu programın uygulanmasına ilişkin olumsuz görüş ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da katılımcıların büyük çoğunluğu derslerin işlenmediğini, bu nedenle de öğrenciler üzerinde faydasının çok sınırlı kaldığını ifade etmişlerdir. Kızıl (2007) ise yaptığı çalışmada rehberlik faaliyetlerinin öğrencilere kişisel ve eğitsel konularda oldukça fazla yarar sağlamasına rağmen tam anlamıyla gerçekleştirilmediğini belirtmiştir. Bunun başlıca nedeni bu dersin bir işlevinin olmadığını düşünülmesi ya da 8. sınıftaki öğrencilerin merkezi ortak sınavlarının yükünün altında olması olabilir. Çünkü pek çok öğretmen rehberliğin öğrenciler açısından çok önemli olduğunu bilmekte (Taşkaya & Kurt, 2010) ancak ders saatinde rehberlik faaliyetleri yapmak yerine merkezi ortak sınavlar için hazırlanmayı tercih edebilmektedir. Bunun yanında; paydaş gruplarındaki öğretmen, öğrenci ve veliler ders saatinin yetersiz olduğunu, sınıf rehber öğretmenlerinin bu ders için yetersiz kalabildiğini, süreçte veli katılımının zayıf olduğunu, programın 8. sınıfta uygulanıyor olmasını doğru olmadığını, programdaki açıklamaların yetersiz olduğunu, ders için sınıf mevcudlarının yüksek olduğunu, uygulanan testlerin sayısını yetersiz olduğunu ve uygulanan testlerin yararlı olmadığını belirtmişlerdir. Literatürde bazı çalışma bulgularını destekleyen araştırmalar mevcuttur. Örneğin; Yazgünoğlu (2012) da yaptığı araştırmada rehberlik faaliyetlerine ayrılan ders saatinin yetersiz olduğu ve sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik dersiyile ilgili eksik yönlerinin olabildiğine dair bulgulara ulaşmıştır. Benzer şekilde Demirel (2010) ve Hatunoğlu & Hatunoğlu (2006) yaptıkları çalışmalarda ders saatinin yetersiz oluşunu rehberlik faaliyetlerinin bir dezavantajı olarak göstermişlerdir. Yine Hatunoğlu & Hatunoğlu (2006) yaptıkları çalışmada rehberlik faaliyetleri kapsamında uygulanan test, anket, ölçek vb. ölçme araçlarının sağlıklı ve zamanında uygulanmamasından ve yorumlanmamasından dolayı etkililiklerini yitirebildiklerini belirtmiştir. Bu çalışmada da özellikle öğrenciler uygulanan test ve anketlerin çok yararlı olmadığını belirtmişlerdir.

Sınıf ve okul rehber öğretmenlerinin, öğrencilerin ve öğretmenlerin Rehberlik ve Kariyer Planlama dersinin iyileştirilmesi için öne çıkan önerileri ise Rehberlik ve Kariyer Planlama dersinin amaç uygun olarak işlenmesi, ders saatinin artırılması, dersin daha önceki yıllarda başlaması, sınıf rehber öğretmenleri ve okul rehber öğretmenleri arasında koordinasyon artırılması, dersin okul rehber öğretmeni tarafından yürütülmesi, ders programının yeniden hazırlanması, ders programındaki açıklamaların artırılması, paydaşların sürece katılımının sağlanması, derste uygulamalı etkinliklere yer verilmesi, okul

gezilerinin artırılmasıdır. Benzer öneriler literatürdeki diğer araştırmalarda da görülmektedir. Yazgünoğlu (2012) da araştırmasında rehberlik ders saatinin artırılmasını ve sınıf rehber öğretmenleri ile okul rehber öğretmenleri arasında koordinasyonu artırılmasını önermiştir.

KAYNAKÇA

- Bal Bardakçı, A. (2011). *İlköğretim Okullarında Çalışan Sınıf Öğretmeni, Sınıf Rehber Öğretmeni Ve Psikolojik Danışmanların Kapsamlı/Gelişimsel Rehberlik Programına İlişkin Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Adana.
- Berber, D. (2010). *Ortaöğretim Kurumları Onuncu Sınıf Rehberlik Programı Uygulamalarının Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Rehber Öğretmenler Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi (Kayseri İli Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Çivicioğlu, M. (2016). *Ortaöğretim Rehberlik Programının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Demirel, M. (2010). İlköğretim ve Ortaöğretim Sınıf Rehberlik Programının Değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156): 45-61.
- Düz, C. (2012). *İlköğretim Sınıf Rehberlik Programının Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Sınıf Rehber Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- European Centre for the Development of Vocational Training (CEDEFOP). (2008). *Establishing and developing lifelong guidance policy forums: A manual for policy makers and stakeholders*. Luxembourg: Publications Office.
- Gökkyer, N. (2012). İlköğretim Okullarında Rehberlik Hizmetlerinin Uygulama Sürecinin Etkililiği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(2): 407-419.
- Güvenç, M. (2001). *Okullardaki Rehberlik Faaliyetlerinin Yürütülmesinde Karşılaşılan Güçlükler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1): 333-338.
- Hıdır, A. (2010). *Ortaöğretim Kurumlarında Sunulan Rehberlik Hizmetlerinin Öğrenci Kazanımlarının Amacına Ulaşma Düzeyi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karakuş, S. (2008). *İlköğretim Okullarında Çalışan Psikolojik Danışmanların Sınıf Öğretmenleri ve Sınıf Rehber Öğretmenleriyle Yaptıkları Konsültasyon Çalışmalarının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Konca, F. (2007). *İlköğretimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kuzgun, Y. (2010). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: ÖSYM.
- Külahoğlu, Ş. (2004). *Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). T. C. Resmi Gazete, 14574, 24 Haziran 1973.
- Nazlı, S. (2005). *Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Patton, M. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Rousseau, J.J. (2009). *Emile*. Y. Avunç (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sürücü, A. ve Yavuz, M. (2013). Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Okul Müdürü-Rehber Öğretmen Etkileşiminin Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(4): 1029-1047.
- Taşkaya, S. M. ve Kurt, Y. (2010). "İlköğretim Okullarında Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri", International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 11-13 Kasım, Antalya.
- Torunoğlu, H. (2015). *Meslek Liseleri Okul Psikolojik Danışmanları ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Programına İlişkin Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- TTKB. (2017). İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi. Erişim Tarihi: 23 Nisan 2017, <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>
- TTKB. (2014). Ortaokul Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Öğretim Programı. Erişim Tarihi: 23 Nisan 2017, <https://orgm.meb.gov.tr/www/rehberlik-programlari/icerik/102>
- Varış, F. (1991). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Varış, F. (1988). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Yazgünoğlu, S. S. (2012). *Okul ve Sınıf Rehber Öğretmenlerinin İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programına İlişkin Görüşleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yesilyaprak, B. (2016). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Dağıtım.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.